

Werken. Deel 20. Burgerdeugd

August Snieders

bron

August Snieders, *Werken. Deel 20. Burgerdeugd*. Maatschappij "Voor God en 't volk", Antwerpen
1926 (onbekende druk)

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/snie001burg02_01/colofon.php

© 2018 dbnl

Aan onzen Huiskring.

Ik wijd aan u deze bladen toe, waarop ik adel van deugd en adel van wapen heb afgeschilderd. Gij hebt er recht toe; want het is in uw midden, in uwen gezelligen kring, dat die gevoelens het eerst in mijne ziel wortel schoten.

In verpoozing van een grooteren arbeid, heb ik dit verhaal geschreven, hopende eenige vooroordeelen te bestrijden, die de samenleving meer en meer naar eenen afgrond van verderf stooten, en die de oorzaak zijn van veel lijden en tranen! Ik heb adel van deugd, de schoonste, de eenigste ware adel die er bestaat, in tegenoverstelling geplaatst van adel van wapen, gegrond op een erfelijk recht, en bezield met het denkbeeld, dat alles dit den eenen mensch boven den anderen verheft. De inspraak uwer ziele heeft u reeds gezegd, welken adeldom ik huldig.

Door dat gevoel overmeesterd, werp ik een sprankel van den geest des Evangelies in de duisternis der samenleving, en ik tracht den mensch beter en deugdzamer te maken dan hij is, door hem een beeld der volmaaktheid voor te stellen, dat, als een glinsterende engel boven de aarde zweeft, zonder er eene rustplaats te kunnen vinden.

Misschien glimlacht gij droevig, om dat beeld der vol-

maaktheid ? - O, ik herhaal het u, deze is thans een droom op de aarde; ik weet dat de mensch, door eene valsche en oppervlakkige beschaving aangedreven, door duizenden zinnelijke driften beroerd, niet geschikt is om haar te bereiken; - doch, door dit toonbeeld uit de nevelen op te halen, en het in al zijnen rijkdom en schoonheid, onder het menschelijke oog te stellen, zal er misschien één hart van liefde voor hetzelfde kloppen, en het zoo nabij mogelijk trachten te komen. Dat hart is een hart te meer; hetwelk ademen zal voor liefde tot rechtvaardigheid!

Ik heb op deze bladen de samenleving somber gekleurd; zij is dikwijls zoo dor en doodsch voor mij, als zij vol lach en leven was, voor den grilligen dichter der Eerste Zangen^(). Echter hef ik geen kreet van wanhoop, geene vermaledijding aan - neen, ik heb hoop in de toekomst; te meer; dewijl er inderdaad weldadige wezens bestaan, zoo als de vrouwe dezer droomen, die liefderijk op den arme nederzien, en de tranen des lijdens van zijne wangen komen drogen.*

Aan hen, wien de kracht des gevoels verleend werd, is het ten plicht opgelegd, den mensch, van welken stand ook, dien weg te leeren kennen: hem in te prenten, wat al gelukkig en grootsch er in bestaat, goed te zijn, en zich door deugd boven de gewone massa te verheffen. Dat is de zending des dichters; dat is het doel van die profetische vervoering, welke hem het hart doet gloeien! Het is een priesterschap op deze wereld, hetwelk de vooroordeelen bekampt, de ondeugd ontmaskert, den twijfel, dien schrikkelijken chaos onzer dagen, bestrijdt; een priesterschap, dat opvoert tot de zuivere kennis, welke de Godheid op zijne bede, in vonken van den stralenkrans, die Haar hoofd omgeeft, schudden zal.

Ik tracht die zending te begrijpen, in het midden eener woelige wereld van armoede en weelde, van zinnelijk genot

(*) Mijne Eerste Zangen, (luimen) verschenen in 1848, te Antwerpen.

en ramspoed, en ik lever aan u die gevoelens mijner ziele. Ontvangt deze bladen, en mochten zij u een oogenblik doen droomen, als gij rond het groote en gezellige vuur der voor ouderlijke woning gezeten zijt, onbekommerd met de stormen der wereld.

Vaartwel, en leeft gelukkig in de stille Kempen.

A. SN., JR.

Antwerpen, November 1850.

I.

De zon kleurde den horizon met haren laatsten glans. De takken van den treurwilg spiegelden zich nog droomend in het effene water. Het landschap was rustig als de akker des doods.

Liefdevol overgoot de avondgloed eene wijde, dorre vlakte, met somber geboomte, rustig water, armoedige hutten, hier en daar verspreid - en die gloed was als de brekende oogslag van eene stervende bruid op haren geliefde.

Verheven oogenblik, als de denkende ziel een onverklaarbaar gevoel gewaar wordt, hetwelk het hoofd mijmerend op den boezem doet nederzakken, doch dat den geest eerbiedig doet opstijgen tot God. Elke harteklop is eene opwekking der ziele, eene stem die, in dat gewijde oogenblik, den geest tot den Alvader terugwenkt; die hem losmaakt van de beuzelingen van den dag, en tot eene godsdienstvolle ernstigheid stemt.

Verheven oogenblik! Er is iets geheims in de schepping. dat de mensch slechts gevoelen, maar niet begrijpen kan; want de mystieke stem der natuur, die in de kalmte opstijgt, is als de adem der Godheid. Dan is het hart teeder: men kan denken en bidden. De ziel is in dien overgang vroom, de hand der weldaad strekt zich mild uit; het hart vormt gemak-

kelijker tranen: de mensch gevoelt, dat hij in deze wereld de hand eens broeders zoeken moet.

Ja, de Almachtige koos het plechtigste uur van den dag uit, om den mensch tot aanbidding en bewondering op te wekken: het uur des gevoels.

In die stille vlakte stond, nabij eenen heuvel, eene hut, met een versleten rieten dak, en met gespleten leemen wanden. Zij was voorzeker de geringste van al de arme woningen, welke hier en daar verspreid waren, al trachtte het wijngaardloof hare armoede onder zijne schaduw te bedekken.

Een grijsaard, wiens hoofd met zilverig haar bedekt was, trad wankelend de hutdeur uit, en steunde met den linkerarm op den schouder van een schoonen jongeling. Een zwarte ruwharige hond plantte trouw zijne klauwen in de druksels der voetzolen.

Deze drie wezens waren de bewoners van de hut, in welke de onderlinge liefde vele rampen vergoedde, die op vader en zoon waren nedergestort.

Het gelaat van den grijsaard was lijdend, maar kalm. De stormen des levens hadden hem nog niet gebogen, hoe dikwijls zij om hem ook hadden gewoed. Hij geleet den eik, wiens takken wel door den orkaan verbroken werden, maar wiens stam nog onwrikbaar staat. De grijsaard was blind. Hij dwaalde sinds jaren lang om, in een donkeren nacht, een voorbode van den eeuwigen nacht des grafs. Zeno, zoo was zijn naam, was aldus het beeld des volks, dat omdolende in den nacht der onwetendheid, Gods schepping niet instaren mag, om er de grootheid en de veredeling te leeren, om in elk voorwerp der natuur, de heilige en onverdeelbare rechten voor allen te lezen; hij was het beeld des volks, arm en gehavend als hij was, strompelend, pijnlijk en vergeten in zijne grijsheid, op den over van het graf, na een geheel leven van lijden en smarte.

De jongeling was in den bloei zijn levens; zijn verheven en glad voorhoofd, zijn welgevormd gelaat zijn zuiver, donkerbruin oog, gaven aan dat wezen de uitdrukking van eenen machtigen denker: iets verhevens, dat men zich verwonderde in het gelaat van eenen dorpeling aan te treffen. Al was zijn aangezicht door de zon gebronsd, het behield eene droomende, maar toch krachtige uitdrukking, welke ontzag en deelneming inboezemde. Zijn blik, dien hij nu eens met de uitdrukking van kinderlijke liefde op zijnen vader wierp, dan strak en denkend op de natuur, of met gevoel naar den hemel stuurde, verraadde telkens een edele opwelling in zijne ziel; hij verraadde den dweeper in al die edele drijfveéren des harten, welke de Godheid, voor het gevoel van het schoone en het goede, in ons stortte. Zijne wangen, langs welke zwarte haarlokken afhingen, waren eenigermate door den vinger der smarte ingedrukt, en men had niet durven verzekeren, bij het zien van dien effen mond, dat ooit een wispelturige glimlach om denzelve zou gespeeld hebben.

Gezegend was beider naam in het dorp, om hunne deugd en vroomheid; gezegend, om de lessen des levens, doch die de jongeling hooger en machtiger omvatte, dan de gewone gang, van het menschelijke begrip; gezegend, om hunne deelneming in het lijden hunner broeders.

Aan den voet des heuvels stonden beiden stil.

- Bernard, zegde de grijsaard, aan welke zijde staat het kasteel ?

- Rechts van u, vader.

- Verheft het zich nog altijd, zoo als gij mij somtijds zegde, met zijne trotsche torens boven de eeuwenoude eiken? Heeft de bliksem Gods zijne kruinen nog niet gezengd, zeg, Bernard?

- Neen, vader.

- God straft niet altijd in deze wereld; anders zou zijne machtige hand dien misdadigen eigenaar reeds onder zijnen marmere bouw verpletterd hebben.

Bernard versmoorde een zucht in het hart, en staarde met een gevoeligen blik op het kasteel; er kwam zelfs een lichte traan zijn oogslag verduisteren.

- Ongestraft leven!.... ging de grijsaard voort. Maar dat is immers, in de wereld, het voorrecht der machtigen!.... De wereld kent geen straf voor hem, die een weerloos meisje en een armen blinden vader in den afgrond van lijden stort.... Het goud is een dekmantel voor zijne misdaden.... Hier wordt hij geëerbiedigd, aanbeden zelfs; maar dààr boven - en de blinde stak plechtig zijnen arm naar den hemel - dààr boven kent men armen noch rijken, machtigen noch zwakken dezer aarde.

- Ja, dacht Bernard, terwijl zijn denkende blik opwaarts steeg, dààr boven.... De goddelijke geest der broederliefde, die van de aarde een weêrglans des hemels maken moest, die geest is te veel tot zijnen oorsprong wedergekeerd... Was hij dan te goddelijk voor deze aarde?....

- Bernard! ging de grijsaard, op zachten toon voort: de haren van den rijkaard moeten wel grijs geworden zijn: ik kan ze niet zien grauwen; maar gij, mijn Bernard, ziet gij hem dagelijks niet meer en meer den rug krommen, als zocht hij naar eene rustplaats op deze aarde, om de wroeging van zijn geweten te versmooren? Ziet gij hem nooit een traan uit de oogen wisschen, waarin het knagend berouw weêrspiegelt? Hoort gij niet soms zijne zuchten door die muren breken? Zeg, dwaalt hij niet als een gedoemde rond, hij, de lage verleider van het kind des volks?....

- Neen, vader! Zijn haar grauwt! maar de ouderdom kromt zijn rug niet naar de aarde... Nooit zag ik een traan in dat trotsche en gebiedende oog - en

zuchten!... ja, ik hoor soms zuchten in dat machtige kasteel; maar het zijn de zuchten van Blanche.

- Blanche!... Waarom noemt gij dien naam zoo zoet, zoo schoon, dat hij aan mijn oor ruischt, als de melodij eener harpe?...

Bernard zweeg. In het hart des jongelings woedde een ijselijke storm, waarvan hij niet beletten kon, dat eene rimpeling zich op zijn gelaat kwam vertoonen, Hij scheen te betreuren, dat er eene verschillende opwelling in hunne harten leefde, wanneer beider gedachte op de bewoners van het kasteel geroepen werd. Bij den grijzen man was het een gevoel van wraak; bij hem, een edelmoedig vergeven.

- Bernard, ging de grijsaard voort, is de edele Blanche schoon?

- Schoon en goed, fluisterde de jongeling, op eenen toon, die de ontroering verraadde. Doch, waarom die smartelijke herinneringen weder opgewekt?..... Laten wij vergeten en vergeven; de haat verwekt slechts nieuw lijden.

- Ach, mijn kind! ik heb geen haat in de ziel; ik bid integendeel: 'God behoede haar en haren vader!' snikte de arme blinde. Dat nooit een eerlooze slang, onder het masker der vriendschap, in hun paleis sluipe, zoo als zij eenmaal door de gespleten muren, in de woning van den zoon des volks sloop... God behoede hem en zijne dochter voor het kwaad, dat hij mij en de mijnen toebrecht...

De uitdrukking van Bernards gelaat werd bij die woorden kalmer. Hij richtte zijn oog ten hemel, als dankte hij God, dat die woorden van de lippen des grijsaards gevloeid waren.

- En toch, hij was ondeugend en machtig, die adellijke jongeling! ging Zeno voort. Ons nederig burgershuis leunde vertrouwelijk tegen het paleis zijns vaders. Rosa was schoon; men zegde het mij duizenden malen,

en ik was dankbaar jegens den Schepper, dat hij mij zulk een goed kind gegeven had.... En hij, de laffe rijke, trotsch op zijn wapen en zijnen rang, heeft het arme kind omgekocht en misleid door geschenken van goud.... Arme Rosa, wat waart gij lichtgeloovig!.... Maar ach! lichtgeloovigheid is dikwijls een kenmerk van onschuld en eenvoud.... Is het niet schrikkelijk het kind van eenen blinden vader te misleiden; hem aan de eene zijde het gesnik der smarte, en aan de andere, den schaterlach der bespotting te doen hooren!...

‘Bernard, gij waart zeer jong; maar zeker drijft haar schreiend beeld u nog voor den geest; gij hebt haar zien lijden; ik, ik heb het slechts gevoeld, toen zij in mijne armen viel, mijne uitgedroogde wangen met hare kussen en tranen bevochtigde, en vergiffenis smeekte....’

De jongeling liet een zucht aan het hart ontglippen. Hij was een kind, toen die ramp den vaderlijken huiskring trof: maar levendig stond hem zijne ongelukkige zuster, schooner dan zij ooit in haar lijden was, voor den geest.

- En wat is er van haar geworden, Bernard?... Zij kon de schande niet dragen, die op haar woog; haar hart brandde van wroeging, en zij zocht in de schuimende golven de verkoeling des doods... De booze leeft en stijgt in eer, omlooverd door het goud; wat hij gedaann heeft, beschouwt de wereld als een genot, als eenen misslag, en uw vader werd verstooten en vervolgd; want, hij was een walgelijk, een hatelijk wezen in de oogen des rijken.... Blind en verzwakt greep hij den bedelstaf, en trachtte soms voor zijne vijanden te bidden...

- God! liet Bernard er op volgen, dat is de rechtvaardigheid niet, die gij gewild hebt!... Neen, Vader! wij zijn allen uwe kinderen; gij hebt reine liefde voor iederen worm, wat kleedsel hij ook drage, en dat ge-

voel is de ziele van uwen wil.... Gij hebt de rijke wereld niet geschapen, den glinsterenden hemel, dien mijn vader nooit zien mag, niet geschonken, opdat de machtigen alleen, het stoffelijk geluk zouden bezitten; opdat zij alleen, zich zouden verheugen in het gevoel eener heilige liefde.... Maar neen - wij mogen niet morren tegen u! De wraak is niet ons, maar uw werk! De verblinde mensch gebruikt dat wapen slechts, om van de aarde een verblijf van bloed en tranen te maken!....

- Ach, mijn zoon! ik mor niet; ik heb dat gevoel bestreden; gij, gij hebt het sedert lang overwonnen!... Maar, voegde de oude man er snikkend bij, terwijl hij de handen samenvouwde, en het gelaat opwaarts geheven hield ik kan toch al die herinneringen in mijne borst niet versmoren.... Vader! ik vroeg u niets meer; gij hadt mij een schat van deugden en liefde in mijn dochter gegeven; gij drukt ze onbesmet van den moederlijken boezem aan het vaderlijke hart, en de machtige, booze wereld heeft bezoedeld en gedood, wat gij mij tot onderpand, tot liefde gaaft.... Doch neen, ik zal niet klagen.... Gij hebt gegeven, gij hebt genomen,... Ik vraag u slechts, in de laatste oogenblikken mijns levens, mijne Rosa nog eens, helder en schoon, voor mijnen geest te zien - haar zien.... en dan sterven.'

Het hoofd des grijsaards zakte op de borst neder; een heete traan ontpareelde aan die marmerwitte oogappels. Hij legde zijnen arm weder over den schouder van Bernard, en beiden traden voort, om den broedergroet en den troost in de naburige hutten te gaan brengen, en tevens, om in de vrije natuur een gebed tot den God der lijdenden op te sturen; want, heerlijk en grootsch is de tempel der Schepping.

De avond maakte Bernard weemoedig, en toch gat hij kracht aan zijne ziel; want opgevoerd benaderde

deze den geest Gods, die hem zóó machtig. zóó verheven maken kon, dat hij zijn eigen lijden met eenen glimlach aanschouwde. En wat is ook het lijden van een broeder op de wereld, als er zooveel millioenen. onder de geesels van het ongeluk gebogen zijn! Wat voldoet u het geluk van een enkelen, als eene ontelbare menigte smacht naar eene straal van het goddelijk licht der kennis, die bron van liefde! Neen, ééne liefde, één geluk, één lijden, was voor zijne ziel te kleingeestig: zij omvatte den wijden kring der aarde.

Op het oogenblik, dat beiden den landweg, die door de vlakke slingerde, bereikt hadden, werden zij door een rijken jachtstoet in hunnen gang gestoord. Het was een drom jonkers en edelvrouwen, op vlugge paarden gezeten.

Bernard trok zijnen blinden vader ter zijde, en liet een belangstellend oog op de vrouwen rusten. Onder deze was er eene, die op eenige schreden afstands de teugels inhield, en, terwijl haar paard stijgerde, den stoet liet vooruitschuiven. Nabij de wandelaars gekomen, groette zij zacht, met eenen blos op de wangen, en toen het woord 'morgen' verstaanbaar van hare lippen gevloeid was, vloog het bruine paard den stoet weêr driftig achterna.

Bernard staarde met een kloppend hart op die schoone vrouwe, en nog geruimen tijd zag hij den wind met haren groenen sluier wuiven, als wenkte deze hem tot haar. Vader en zoon traden voort. De grijsaard was kalm gebleven en had niets dan de woorden: 'Dat was de graaf Adelbert!' over zijne lippen doen komen. Hij had de laatste fluistering van Blanche niet gehoord.

II.

Wat snelt gij vlug, o rijke stoet! Wat vliegt gij met een koud en ongevoelig hart door dien plechtigen omtrek, waar op dit oogenblik ieder voorwerp spreekt! Waarom stoort gij de natuur in die heilige mijmering, in dat stille gebed, hetwelk zij thans aan haren Schepper opzendt. Het effene meer rimpelt zich door den dreunenden stap van uwe paarden; de wind zucht door het rustige loover, als gij voorbij snelt - en gij stoort den veredelden mensch in zijne samenspraak met God!

Ginds, in die stille vlakte, slechts hier en daar door een somberen boom bezet, zijn twee menschen, die hunne gebeden vermengen met het gebed der natuur, met de mystieke stemmen, die uit kruid en bloemen, uit de zaadkorrels der aarde. uit het water van het meer, opstijgen.

De grijsaard zit op de kniën en laat den gloed der avondzon zijn wit en verdord voorhoofd overstroomen; de jongeling staat recht, de armen op de borst gekruist, het hoofd halvelings op dezelve gebogen: hij zendt zijnen peinzenden blik in die wijde natuur.

Lezer, gij weet niet wie deze twee geheimzinnige wezens zijn, die zulke verhevene denkbeelden in het harte besluiten, al bewonen zij eene nederige hut, al dekt hen een eenvoudig kleedsel. Gij herkent er den dorpling niet in; gij gevoelt ze beiden grootscher dan den stedeling; want er is iets godsdienstigs, iets plechtigs in hen, hetgeen eerbied en ontzag inboezemt. En Toch is Bernard thans slechts een arme strooper. die door een vermoeienden arbeid, het sobere brood verdient voor zich en zijnen blinden vader. Maar de

beproeving van een geheel leven van lijden, en zijne edele ziel, hebben hem boven den gewonen mensch verheven. Lijden heeft zijne denkingskracht ontwikkeld, en hem nader bij zijne ware bestemming, tot God opgevoerd.

In dat hart spoken de driften niet woest en onbeteugeld; want zijne ziel is rechtvaardig, en daarom spreiden zijne woorden eene overtuigende betoovering rond zich. Hij is de uitdrukking van eene warme en goddelijke poëzy, welke slechts somber gekleurd is, door te lijden en te zien lijden.

Zijne dichterlijke ziel onthecht zich aan de kommervolle wereld, en versmelt zich in eene toekomst van liefde en geluk voor allen. Hij dweept soms in zijne zangen, van God, die bron van liefde en deugd; maar weent, als hij, op aarde terruggekeerd, hier te vergeefs een sprankel van het vuur der liefde zoekt, welke door den adem der Godheid wordt levendig gemaakt. Waarom is de wereld niet zoo als hij ze droomt: een groot en liefdevol huisgezin! Ons lijden kan toch de wil van den Almachtigen niet wezen; onze heete tranen van dorst en honger kunnen geen aangenaam dankoffer aan eenen vader zijn! O, het is onze eigene schuld, dat wij lijden; wij miskennen de wetten der natuur, de wetten Gods!

Toch wanhoopt Bernard niet; hij werkt moedig aan het verbreken van den band des eigenbaats, welke die hemelsche gevoelens uit ons midden sluit. Er rollen tranen over zijne wangen, bij het zien eener onrechtvaardigheid van den sterken op den zwakken, en in zijne ziel gloeit de zucht om den zwakken te verdedigen, om hem het bloedige zweet van het voorhoofd te wisschen, en te zeggen: Troost u, broeder!

Schoone droom! weêrglans van hetgeen men de volmaaktheid noemen mag, waartoe de Leeraar der volkeren en mensch riep; doch wier volkomene verwezenlijking te grootsch voor de aarde is!

Laten wij thans het eenvoudige verhaal mededeelen van een leven, hetwelk den blinden Zeno en Bernard zoo leerrijk was. Een enkel woord van de treurige geschiedenis des grijsaards is reeds zijnen mond ontvallen: laten wij trachten dezelve te volledigen, terwijl beiden in stille bedenking verkeerden.

Jaren was het geleden, dat, in eene rijke fabriekstad, een huiskring in twijfelachtige welvaart leefde. Hij oefende eene nijverheid uit, hoewel de voorouderlijke familie, rijk en met aardsche goederen overladen, zich op een adelijk wapen beroemde. Dit sieraad van den rijkdom was thans onder de vergetelheid verborgen, en de adel der deugd had zijne plaats vervangen. Die adel verwelkt nimmer; die adel heeft geen rijkdom tot luister noodig!

Het kind van dien kring, Zeno, was een dier geesten, welke vroegtijdig het gevoel van het schoone in de ziele koesteren, en uit dit gevoel, indien het waar en zuiver is, vloeit onmisbaar deugd en braafheid voort. Ouderliefde was een zijner eigenschappen, en als hij soms de moederlijke tranen van de wangen droogde; als hij den zwakken vader ondersteunde, dan hoopte zij, de goede moeder, dat door hem, de aardsche welvaart nog eens op den huiskring dalen zou.

Arme moeders! hoe velen van u bedriegen zich in de toekomst, welke de liefde zoo schoon en heerlijk kleurt! En die droom vangt aan bij de wieg, glinstert zelfs in de tranen van lijden, en ondersteunt haar nog, als zij het hoofd stervend laten neervallen!....

Zeno was van beroep een eenvoudig harpmaker. De hemel zegende zijne pogingen, en deed hem vergeten wat zijn familiestam vroeger geweest was. Wat gaf hem ook een naam, een rang? Zijn braaf en goedig hart hechtte zich niet aan datgene, waaraan de stoffelijke mensch kleeft. Hij gevoelde wel wat de macht

van titels en wapens, in de oogen des volks, is; maar hij wist ook, dat de wezenlijke burgerdeugd schooner en grootscher is, dan eene schijndeugd, welke in gruis valt, zoodra zij niet door goud ondersteund wordt.

De ouders hadden den zoon gezegend, toen zij ten grave daalden, en kort daarna trad Zeno in het huwelijk met eene vrouw, die braaf was als hij, en hem hartelijk beminde. Toen hem eene dochter, het evenbeeld der moeder, geschonken werd, dacht hij zijnen geluksbeker tot den rand toe gevuld - en toen hem een zoon gegeven werd, die in zijn gelaat de trekken van vader en moeder vereenigde, gevoelde hij, dat er overmaat van geluk over den boord droppelde.

Naast de woning van den harpmaker woonde een huisgezin, arm en talrijk van kinderen. Dikwijls stond Zeno op dien kring van lijden en smarte te staren; het scheen dat hij dan, in zijne verbeelding, de bloedige zweetdruppels des vaders telde. of de kussen, waardoor de moeder de tranen van de wangen der kinderen droogde. Daar heerschte het ongeluk onbarmhartig en wreed, en wat die familiekring ook poogde, een onverbiddelijke vloek scheen op denzelve te wegen en alle toekomst te vernietigen. De tegenspoed randde langs alle zijden die arme menschen aan, tot dat eindelijk het gerecht, op den wil van den huiseigenaar, de geringe meubels in beslag kwam nemen - het ging voor eene onbeduidende som gelds - die ongelukkigen aan ellende en gebrek ten prooi werpen!

Voor een weinig goud, dacht Zeno, hetwelk hij, die het eischt, misschien in overvloed heeft, de prooi worden van gebrek!... Van ondeugd tot ondeugd geslingerd, naar de gevangenis gesleurd worden! -- neen, Zeno! dat zult gij nooit gedoogen! Misschien kan die ongelukkige zich opheffen, en braaf en eerlijk man blijvende, een nuttig lid der samenleving worden; gij zult dien onbarmhartigen eigenaar toonen, wat edele

ziel er in u vlamt! Gij zult dien vader, die moeder, die kinderen, die de gansche samenleving verstoot, niet van honger laten omkomen! Gij zult den ongevoeligen, door christenliefde beschamen.

De harpmaker had zijn besluit genomen: hij stelde zich tot waarborg. - O, wie telt de woorden van liefde, wie telt de tranen, die op zijne handen gloeien! Wie telt er, hoe dikwijls zijn naam zich versmolt met dien van God, in de gebeden van moeder en kinderen! Hij was gelukkig; hij gevoelde, dat hij een waar gebed ten hemel had opgezonden!

De dagen, welke de huisvader, op Zeno's voorspraak, tot uitstel had gekregen, snelden voorbij. Het uur der betaling brak aan. Zeno, die ook over zulke som niet beschikken kon, had betrouwen gehad in de werkzaamheden en beloften des vaders. Yselijke ontgoocheling! Die ongelukkige was slechts een braaf man in schijn, een eerlijk man op zijn uiterlijk, een huichelaar in de kerk, en een schurk in de ziel. Een deel van den nacht besteedde hij aan het spel, dikwijls aan de ongebondenheid. Welvaart en krachten, toekomst en geluk, niet alleen voor zich, maar voor tien ongelukkige wezens en eene arme, lijdende vrouw, had de eerlooze schelm in den schandelijksten poel der driften zien vergaan.

Op den vervalldag was hij verdwenen, de zijnen aan het ijselijkste gebrek, en den braven Zeno aan den zwaarmoedigsten twijfel overlatende. Die ondankbaarheid deed den harpmaker het hart bloeden: zij verscheurde het eerste glinsterende kleed, dat zijn goedhartig gemoed over de aarde had geweven, en het hoofd gebogen, trad hij voor een bedrieger naar de gevangenis, afgescheurd van alles wat hem lief was op de wereld.

Aan de gevangenisdeur stond hij een oogenblik stil, beschouwde, met een somber en weemoedig oog, zijne vrouw en kinderen, kuste hen vaarwel en voegde er bij: 'Deelt den armen huiskring mede van het weinige dat gij hebt!'

Lijden voor eenen ongelukkige, indien dat lijden nuttig wezen kon - dit had hem geene smarte veroorzaakt; maar lijden voor eenen bedrieger; lijden, met de gedachte, dat het vooroordeel der wereld hem van overeenstemming met den boef beschuldigen zou - dit verstikte hem. - Uren lang zat hij in zijn somberen kerker neder, het hoofd in de handen latende rusten, en een onbarmhartige geest scheen te juichen, als de twijfel in zijne ziel met de goede gevoelens worstelde, en deze langzamerhand dreigde te bezwijken.

‘Zij is ondeugend en valsch - de wereld! morde Zeno; en zoodanig bedorven, dat ik voor de toekomst wanhoop. Overal, in liefde, in weldoen, in het gebed, in de rechtvaardigheid, vind ik eene beweegreden van eigenbaat. Overal, hoe meer ik nadenk, is het doel der menschen het laagste, het kruipendste eigenbelang! Huichelarij is het masker, waarvan ieder zich bedient, om zijn zelfbelang te voldoen! Ja, dat is de machtige drijfveer aller daden; dat is de spil, rond welke de werelddol van valsheid en bedrog zich wentelt! Daarom strekt men de hand uit tot het geven van een aalmoes; daarom treedt men, in opene daglicht, den dorpel van de woning des armen over; daarom huichelt men liefde - zelfs liefde, het heiligste gevoel der schepping.. Waarom is die schoone aarde, in een gevoel van liefde gevormd, zoo verbasterd, zoo bedorven!... God! hebt gij, in uwe gramschap tegen het onvolmaakte werk van het menschenkind, dan eene vervloeking geworpen op die wereld, welke gij zoo innig scheent te liefkoozen....,,

En de geest des kwaads, met eenen helschen lach op de lippen, zweefde op dit oogenblik in zijne gevangenis; maar ook de engel des goeds stond naast den wanhopige, en hief zijne schoone, gewaterde oogen - ten hemel, als bad hij om troost en gelatenheid voor die gewonde ziel.

Zeno knielde neêr, bad; doch hopen kon hij niet meer.

Dagen snelden in de gevangenis om; niettemin was hij kalm en gelaten, somtijds zelfs koud. Het scheen dat die naakte muren het warme gevoel allengs verdoofden, dat vroeger in het hart des jongelings gloeide. Zijn blik kreeg iets sombers, zijne stem iets plechtigs, zijn stap klonk hol en als afgemeten, door zijnen kerker. Slechts de geliefde beelden van zijne vrouw of kinderen, gaven aan het oog de uitdrukking van teederheid terug, of hielden hem droomend in het midden der gevangenis staan, den blik naar het luchtgat gericht, waar hij een gering deel van den hemel aanschouwen mocht. Hij haatte soms de menschen; hij had hen liever willen beklagen, en de goede Zeno blijven van weleêr; want hij ondervond, dat hij dezelfde liefderijke mensch niet meer was van vroeger dagen.

Er wachtte Zeno een treffend lijden. Hij gevoelde den pijnlijken invloed der luchtgesteltenis op beide zijne oogen, en er heerschte een voorgevoel in zijn binnenste, dat hem als het ware toeriep: ‘Gij zult blind worden!.... Blind!.... dat woord deed hem sidderen. En ongelukkig was het zoo! Hij gevoelde dien eeuwigten nacht naderen, in het midden van al dat licht, hetwelk de aarde overstroomt. Hij spreidde zoo wijd hij kon zijne zieke oogen open, om nog het zuivere daglicht te zien; hij staarde nog met liefde naar den hemel, dien hij weldra niet meer aanschouwen zou.

Zoo voerde men den braven harpmaker in zijne woning terug. Zijne oogen waren reeds half gesloten, en toen hij de moeder en beide kinderen weerzag, vielen er heete tranen over zijne wangen. Hij staarde hen vlak in het aangezicht, breidde dan zijne armen open, en kluisterde ze alle drie aan zijn kloppend hart. Dan nam hij zijn Bernard alleen, dan weder zijne Rosa, dan drukte hij de geliefde moeder, snikkende, in zijne armen. Hij staarde allen lang en gevoelig aan, kuste ze vurig en sprak:

- Ach! weldra zal ik u niet meer mogen zien!.... Laat mij u nog aanschouwen, opdat mijn geheugen zich nooit bedriege, opdat gij allen ten minste voor mijne verbeelding zweven moog.... O, ik vrees het: misschien is het de laatste dag, dat ik hemel en aarde aanschouwen zal; dat mijne oogen liefde en geluk, droefheid en lijden in uwe oogen zullen lezen... Liefelingen!... ik zal voor u het sober onderhoud niet meer verdienen.... God! wie zal er brood geven aan mijne kinderen!... Wie zal hen beschermen tegen de aanvallen der booze wereld!... Genade, o mijn God!.... genade voor den armen Zeno... Maar neen, uw wil geschiedde! - en snikkende plooide hij de knie.

Hij kuste en zegende nogmaals het drietal, smeekte aangedaan: ‘Verlaat nooit den armen blinde!’ en bad: ‘Sluit, mijn God, thans die pijnlijke oogen.... Uw stervende heeft aan den oever van het graf, al wat hem lief was, voor het laatste gezegend en gegroet...’

Blind! Zeno was blind; hij wandelde reeds in een uitgestrekt graf om!

Het was kort nadien, dat een nieuwe slag den ongelukkige trof. Op zekeren avond droeg men eene lijkbaar uit de woning des harpmakers. De blinde weduwnaar, wien het lijden had doen verbleeken, wiens haar reeds met zilver was doorregen, ging achter dezelve. De schreiende Rosa geleidde hem aan de hand. Het was een oprechte lijkstoet van den arme; want deze heeft immers vrienden noch erfgenamen!

De armoede werd het deel van Zeno's huiskring. De zuchten en tranen van den blinden man vermochten niets tegen dat schrikkelijk lot. Van woning tot woning gedreven, worstelde hij jaren van pijnlijk leed door, tot eindelijk Rosa, door eenen zwakken handenarbeid, dat lijden eenigszins kwam verzachten. Wat sloeg het hart van den vader dankbaar voor dat engelachtig kind!

Naast de woning van den blinde, verhief zich een prachtig huis, waar weelde en overvloed heerschten, waar vreugde en wellust de slavinnen waren, welke er de verveling trachtte te verjagen. Het adellijke wapen verhoogde, in het oog der wereld, dat paleis in glans en waarde. De zoon van die familie noemde zich Adelbert; jong, maar reeds rijp in de ondervinding der stoffelijke wereld; een van die, wier zielen reeds ontgoocheld zijn door het genieten, wier wangen vroegtijdig verbleeken, en die, in de vooroordeelen van hunnen stand opgevoed, denken, dat zij recht hebben het overige van het menschdom, als een soort van kruipend vee te aanzien. Zij hebben geen gevoel van rechtvaardigheid, en dus ook geen gevoel van de Godheid. Vandaar, dat zij de eerste aanzien, als een uitvloeisel van hunnen wil, van hun bedorven hart; vandaar, dat zij voor de tweede slechts een spotlach hebben.

Het oog van Adelbert rustte op Rosa, en de armoede te baat nemende, sprak hij haar van liefde, van geluk voor haren blinden vader. O, het laatste woord klonk de schoone, blonde maagd, in den beginne, veel zoeter in de ooren dan het eerste!... Er ontstond eene warme dankbaarheid in haar hart voor de bewezene weldaden, en het zusterlijke gevoel werd liefde - brandende liefde! Zij vroeg hem naar zijnen rijkdom niet; zij mat den afstand niet tusschen beider standen. Zij was gelukkig als hij zich soms aan hare zijde, bij den eenvoudigen haard, kwam nederzetten, als haar zacht blauwig oog een ganschen hemel van liefde in hem droomde. De huichelaar! hij strooide, gelijk de geest des kwaads, rozen, goud en juweelen, op het pad der onnoozelen. En zij viel - de arme Rosa!

Gij hebt in uwe verbeelding den vader hooren snikken, toen hij de geschiedenis van Rosa herdacht; gij hebt wellicht een traan in het oog voelen parelen, toen hij sprak van haren zelfmoord: - wijd dan nog

een stil herdenken aan haar, nu de wiegelende stroom haar graf, het schuim haar doodskleed is geworden; - aan haar, die nog op het strand knielde, en bad voor allen die zij lief had, alvorens den dood in de armen te storten!...

Dan had Zeno zijne smart niet weêrhouden: hij had zijne dochter zoo innig lief!... Er gloeide gramschap en wraak in zijn hart, als hij dacht aan hem, die haar misleidde, die de oorzaak was van haren vroegen dood, en in die oogenblikken, versmolt hij de geheele samenleving in dat gevoel. Dan zou een vloek over de wereld gedaverd hebben, indien eene stem in zijn binnenste niet gezegd had: 'Gij hebt het recht niet, uwe lijdende broeders te haten, omdat er een Judas onder hen is!' Maar niets kon hem verhinderen, dien Judas te haten!

Het lijden gaf hem oogenblikken van wanhoop, waarin hij tegen de vertwijfeling worstelde, en de Godheid toeriep: 'Wat toeft gij? Waarom verbrijzelt gij mij niet onder uwe machtige hand? Wat slingert gij niet een donderslag uit den hemel, om het afgeteerde lijf te ontzielen?... Waarom snijdt gij een voor een, de gevoeligste snaren van mijn hart door, alsof gij mij langzaam wildet laten doodbloeden?... Is de beproeving om tot u te geraken zoo pijnlijk; moet men zoo stoffelijk lijden, om zich de glinsterende kroon der zaligheid op het hoofd te voelen drukken?... dan vormdet gij de wereld niet in eene liefderijke gedachte!... Dan schonkt gij aan het goud het voorrecht van liefde en geluk; dan is de tegenwoordige samenleving, die samenleving van haat, eigenbaat, honger en tranen, volgens uwen wil!... Is het zoo?... Antwoord: Waar is dan uwe rechtvaardigheid?...

En terwijl die godslastering, die sombere twijfel, over zijne lippen klonk, ruischte zacht, uit den hoek der kamer, het eenvoudige *Onze Vader*, uit den mond

van zijnen Bernard op, die voor zijne arme zuster bad.

Onze vader!.. Uw wil geschiede!...

Schoone woorden, die Zeno's hart roerden; die hem leerden, dat God de vader is van allen, van armen en rijken; dat men niet zegge mag 'Uw wil geschiede' bij alle rampen, bij alle onrechtvaardigheden, die den mensch treffen, als vloeiden zij uit Hem voort; want dezen nemen hunnen oorsprong niet in den wil der Godheid, maar in den wil, welke strijdig is aan den zijne. Uw wil geschiede!... Het is de aanroeping, dat het rijk van licht en liefde weldra moge aanbreken!

Hij geloofde en hoopte dan; maar gevoelde niets zuivers, niets schoons meer in de wereld. Alleen de vrees voor God, deed hem geen volkomen menschenhater worden.

Zeno was gedwongen te bedelen. De nood was onverbiddelijk. Zijn besluit was genomen; met eene vaste hand greep hij de harp, en deed, voor eenig kopermunt, zielvolle toonen galmen. Onverschilligheid, somtijds spotternij, zelden medelijden, zelden troost - was meestal het bekomen antwoord. Men zal de hand uitreiken voor den wellustigen en werldschen zang van een lief meisje, dat de zinnelijke driften opwekt: men zal niet zelden het hoofd omwenden, voor eene in lompen gekleede moeder, met haren zuigeling aan de borst; voor den armen blinde, door een kind, of een trouwen hond geleid!...

Deze dagelijksche tochten, door regen en wind, door hagel en sneeuw, gaven aan Zeno en Bernard een sober bestaan. Allengs echter verzwakte de stem des vaders; zijne vingers werden stram: men werd gewoon hem te zien, en dan is het medelijden spoedig door onverschilligheid vervangen. Honger, armoede, ellende werden het deel van den blinde op deze wereld. Echter zweepte het lijden hem niet neder. Als men

hem gelijk een gedoemde vervolgde, gelijk een oneerlijk wezen uit zijne woning dreef, als men hem geboeid naar de gevangenis bracht, zonder andere misdaad dan zijne onmacht, als hij den winternacht doorbrengen moest op den dorpel van een gastvrij kerkportaal: Zeno zweeg en leed. Slechts het snikken van zijn zoon wierp levensgevoel in zijne ziel, en herinnerde hem, dat hij zelve ook koude en honger had.

Soms zong hij aan de poort van Adelbert's woning, en dan klonk zijne stem, als profetisch, den jonge rijke in de ooren. Dit wekte de wroeging in de ziel des edelmans op, en hatelijk werd hem dat wezen, hatelijk werden hem die toonen der harp. Eens klonken die toonen, welke lang stervend en zwak waren geweest, weder machtig en grootsch. Adelbert rukte, brandend van gramschap, de deur open en zijn voet verbrijzelde het reeds lang vermolmd speeltuig. De stem van den zanger zweeg, de harp liet een langzaam wegstervenden toon hooren, en Adelbert lachte; want hij dacht den geest van het naberouw gedood te hebben.

Van stad tot stad, van dorp tot dorp dwaalde Zeno rond, tot dat Bernard op zijne beurt liederen van gevoel en lijden hooren deed, en het brood gaf aan zijnen vader. Van zijne jeugd af aan het lijden gewoon, leerde hij vroeg wat lijden was; maar de hoop wierp hem nog eene lichtstraal in de duisternis. De wereld had nog een glimlach voor hem.

Jaren snelden om, en bij Adelbert was de gedachte aan vorige dagen reeds versmacht onder de eer en praalzucht, onder rang en titels. Hij was jong getrouwd, had zijne vrouw verloren, en was thans in de wereld met eene eenige dochter, schoon en goed; want God had haar geen trek van den vader, maar al de hoedanigheden der moeder gegeven.

Het was op een avond, dat Blanche, de dochter van Adelbert, te paard in de bosschen dwaalde, die

een der landgoederen van haren vader omringden, toen zij twee vreemdelingen, den blinden grijsaard, ondersteund door zijnen zoon, op den weg zag. De voeten des ouderlings waren gewond, zijne kleederen waren gescheurd en op zijn gelaat was de kleur des doods. Hij lag aan den weg en dacht te sterven. Op het oogenblik, dat de jeugdige rijderes de vreemdelingen naderde, richtte Bernard het hoofd op en riep haar toe: 'In naam van God roept de arme de hulp van den rijke in!'

Blanche trok de teugels op, en knielde weldra aan de zijde des grijsaards neder. Hij herleefde zacht en Blanche's paard voerde hem in eene nabij gelegen hut. O, het edele meisje had tranen in de oogen, bij het zien van al dat lijden, van al die smarte; want zij gevoelde liefde en medelijden voor twee menschen, die het martelaarschap der wereld hadden onderstaan.

De hulp der dorpelingen deed het overige, en toen de adellijke jonkvrouw de hut verliet, kuste de blinde grijsaard hare handen, en zegde de jongeling stil, plechtig en doordringend: 'Ga, rijk kind! de engel der weldaad heeft heden avond uwen naam in het gedenkboek van den Eeuwige opgeteekend... God zij met u!...

En de rijke Blanche staarde den jongen dweeper in het aangezicht, en er kwam een onverklaar gevoel van eerbied voor hem in hare ziel. Neen, zóó sprak een arme bedelaar niet! - Zij kwam den volgenden dag weder, verzorgde den armen vader, gaf hem de hut tot verblijf, en keerde, met een mijmerend gevoel, uit de nederige woning naar het kasteel terug. Sedert dien bestond er eene liefde in haar hart, welke steeds angevuurd werd door de verhevene denkbeelden, die Bernard haar telkens leerde kennen. Zij gevoelde dat hij haar in eene geheel andere wereld binnenleidde. Zij leerde van hem wat edel en grootsch is, en

zij trachtte den denker in die gedachten te volgen.

In de hut, welke vader en zoon tot verblijf diende, wilde Zeno sterven; aan den voet van den dorren heuvel wilde hij begraven zijn.

- Ja, murmelde hij, op het oogenblik dat wij hem biddend geknield zien; geef rust aan uwen zoon! Laat hem niet verder meer de wereld ingaan, indien gij niet wilt dat zijn hart nog kouder worde!... Een engel der liefdadigheid heeft mij hier een kus tot verzoening gegeven! Gij leerdet mij hier weder een schijn van liefde in uwe schepselen kennen - laat mij hier dan ook rusten, indien gij wilt, dat aan den boord van het graf, o mijn God! nog woorden van hoop en liefde aan mijne lippen ontrollen...'

Hij stond langzaam op, en trad met zijnen zoon de hut van een lijdenden broeder in.

III.

Het was nacht. In de leemen hut van den strooper - want zoo noemde men veelal den jongen jager zoowel als in het adellijk kasteel, heerschte rust. Bernard sliep op zijn varenbed naast den grijsaard; zijn lokkig hoofd rustte tegen het hart zijns vaders en de trouwe hond sliep aan hunne voeten.

Rust zacht! in den slaap alleen vergeet de arme op aarde het lijden; in den slaap alleen mag hij droomen aan een toekomstig geluk, dat echter met den nacht verdwijnt!

De bewoners van het kasteel sliepen ook; maar de slaap was er koortsig bij den vader, zoo als bij de dochter, al lagen zij dan ook in schitterende vertrekken, onder de plooiën van fluweel en zijde.

Een flauw licht brandde in de kamer van Blanche. Deze lag slapend op hare legerstede, schoon, zoo als de kinderen der aarde schoon kunnen zijn. Haar hoofd rustte in haren arm, dien zij als met liefde om den blanken hals gebogen had, en die zich ten deele onder de ontrolde lokken verborg.

Zij droomde: de gewaarwordingen van haar hart lieten zich beurtelings op haar gelaat zien. Nu plooide lach des geluks haren mond, dan veegde de koude vinger der smart haar gelaat weder effen. Langzaam richtte de slaapster zich op, en fluisterde onverstaanbare woorden. Hare fijne hand streek de haarlokken weg, die langs hare wangen neêrvielen, en zij scheen met angst op eenig voorwerp te staren. Zij strekte haren arm uit, als wilde zij iemand verwijderen, en haar geopend oog volgde iedere beweging.

En dan verdween plotseling die uitdrukking van smart; dan kwam een zoete glimlach haar wezen verlevendigen; dan strekte zij hare beide armen uit, alsof zij met liefde een voor haar bed geknield wezen omarmde, als bracht zij dat geliefde hoofd op haren hijgenden boezem, en het hare latende nederdalen, fluisterde zij: ‘Bernard! mijn Bernard!... O, wat toefdet gij lang!... Blanche mint u als de klopping van haar hart... Ga niet heen... Wat wilt gij meer dan Blanche's liefde? Ik wachtte u zoo lang... Ik heb over de toppen der bergen heen gezien, u verbeidende... Ik was bevreesd... Mijn oog was overlommerd door tranen... Bernard, hebt gij uwe Blanche dan niet meer lief?... lief, als het licht der zonne...

In dien droom teekende zich onrust en hoop op haar gelaat af. De boezem bewoog, sneljagend, het witte nachtgewaad, en hare lip was geopend, als om den kus aan den geliefde te geven.

- Waarom, ging zij voort, blinkt er een traan in uw oog? Waarom zijt gij droef als Blanche u aan

haar hart prangt,?... Wat geeft mij uwe armoede!... Liefde en lijden versmelten alle harten... Bernard...

Dan verliet zij die houding; behoedzaam rees zij op. gelijk de geest van de gestorvene bruid, die des nachts de doodskleederen uitschudt, om naar den geestdans te zweven. Een poos stond zij stil en scheen te luisteren.

- ... De klok klept, murmelde zij... Stil!... De priester wacht!... Neen, neen, houdt mij niet tegen... Bernard... ik kom!...

Zij naderde de tafel, legde eenen krans van bloemen om hare lokken, hing den gazen sluier over denzelfve en hechtte den gouden band om den jagenden pols. Met het licht in de hand daalde zij den trap af, langzaam en statig als eene priesteresse der oudheid. Verschillende aandoeningen schenen haar te beroeren. Nu stond zij plotseling en verschrikt stil; dan beefde zij, en hare lippen murmelden smeekende woorden, terwijl zij weemoedig het hoofd liet nederzakken; dan weder scheen zij te hopen en gelukkig te zijn. Zoo trad zij zalen en gangen door, en bereikte een somber vertrek, waar een man van middelbaren ouderdom, op eene legerstede rustte.

Blanche bleef aan het voeten-eind van het bed staan, en de slaper richtte zich in duizeling overeind. In een droomenden twijfel beschouwde hij dien witten geest, die zich aan zijne voeten verhief, en luisterde naar de woorden, die hem, als uit de verte, toeruischten.

-... Men foltert mij... men perst mij het hart tot bloeden... en gij hebt geen medelijden.,, u vloeit geen traan over de wangen!... Ik moet mijne liefde in het diepste mijns harten begraven... want, gij zoudt hem vermoorden.. lafaards!..., Wat werpt gij altijd dat schrikbeeld der armoede tusschen hem en mij?... Gij hebt nooit bemind!... Kom - en hare hand greep naar den arm des graven - strooi bloemen op ons pad, dat ten altaar geleidt...

De graaf rilde, in zijnen gewaanden droom, door al zijne ledematen.

- ...Wat geeft mij ons wapenschild... Rozen van liefde en deugd zijn het zijne... Bernard... mijn Bernard.. kind des volks!... O, wreek het niet... Hij is mij lief misschien liever dan mijn God!... Wreek het niet!... Wat gij vertrap, zal ik verheffen!... Kom, ga meê... naar het altaar... De priester in zijn gouden kleed wacht... Kom, Bernard, kom... uwe deugd is uw adel...

En alsof zij iemand bij de hand geleidde, wendde zij zich om en verdween. De graaf ontwaakte uit de duizeling van zijnen droom. Hij had den naam van Blanche op de lippen; maar deze naam bestierf op dezelve. Hij had iets zien heenzweven, zonder dat zijne oogen zich overtuigen konden: hij had woorden gehoord, wier zin hem duister en onverstaanbaar was; hij waande een spooksel gezien te hebben, dat hem den dag der marteling kwam aankondigen. Het koude zweet brak hem uit; hij drukte zijne bibberende hand op zijn hart, als om de luide kloppingen te doen bedaren.

Rosa!... die naam, welke zoo lang in de vergetelheid was gebleven, rees in zijne gedachten op, met al de armoede en ellende, met al de tranen van het meisje. Was het haar geest, die uit het schuim der golven was opgestegen, en de koude druppelen op zijn brandend gelaat sprenkelde?

Bevend stond de graaf op, en als een gewonde wankelde hij tot voor de kamer van Blanche. Met ingehouden adem stond hij daar te luisteren; doch hij hoorde niets meer. Zachtjes opende hij de deur -en als een engel der ruste lag het meisje op hare legerstede. Traag bewoog zich de blauwe vlam der nachtlamp; niets was in de kamer in wanorde.

IJselijke gedachten rezen nu in de ziel van den edel-

man op; rillend, als joeg hem de koude wind langs de naakte lenden, ging hij den trap af.

‘Bernard! kind des volks!...’ Die woorden kwamen hem eensklaps voor den geest. Bernard! Hij kende dien naam; de geest van Blanche's droomen had hem met liefde genoemd; hij had hem in het werkelijke leven, met niet minder eerbied en achting van de lippen zijner dochter hooren vloeien! Zou zijn kind, dat hij zoo nauwgezet tegen alle aanraking, tegen alle besmetting van het lage volk bewaard had, op zijne beurt naar dat volk nederzien, zoo als hij eens deed naar de arme Rosa?... Had hij dan de slang der wroeging met liefde aan zijn eigen hart gekoesterd!...

Of, was het Rosa's geest?... De angst verscheurde hem het hart. Daar rees de blinde vader dreigend voor hem op! Daar zag hij het lijk van het arme kind des volks! Daar hoorde hij de pijnkreten van honger en koude! - en hij, de ellendeling, de ongeloovige zonder overtuiging, beheerscht door de ontzagwekkende duisternis, plooide de knieën en bad om genade, terwijl de zweetdrop van den angst, aan zijne haarlokken hing te biggelen.

Beef, ellendeling! de vinger Gods heeft u den geest der wroeging aangewezen! Iedere traan van de arme misleide zal tienvoudig, als een vurige drop, op uw hart nedergloeien! De hand des Almogende zal dien eeretroon verbrijzelen, dien de huichelende wereld aan den eerloozen machtige optimmert... Beef, want God is rechtvaardig!...

En toen de eerste gloed der zonne door de beschilderde glasruiten lichtte, kwam de kalme boosheid in zijn hart terug. De lafaard lachte met zich zelven, om het nachtgezicht en om God, zijnen rechter. Zoo zijn zij, die de waarheid loochenen uit boosheid, uit hartstocht. Bij het heldere daglicht werpen zij den Schepper hoon en vermaledijding toe; des nachts be-

ven zij voor het geruisch van het ritselende loover.

Het eerste zonlicht wekte Blanche ook uit haren onrustigen slaap. Zij was bleek en afgemat; en er woog iets zwaars op haren boezem. Mijmerend aan hem, wiens beeld haar bij nacht of dag nooit verliet, ging zij aan het venster staan, en sloeg hare blikken op de natuur, met glinsterenden dauw bedekt. Zij wischte de tranen af die uit hare oogen vloeiden, en beurde het hoofd hoopvol op, even als de bloem, die den dauwdrop afschudt, en hare krone naar het morgenlicht wendt.

IV.

Daar staande, dacht en mijmerde zij aan hem, dien zij lief had.

Wie zijt gij, jonge vreemdeling?

Gij draagt het kleed van eenen dorpeling; gij werkt in het zweet van uw aanschijn; gij bewoont eene arme hut, en toch is er iets grootsch, iets verhevens, iets onbegrijpelijks in u.

Uw gelaat is regelmatig en schoon, gelijk dat van de beelden der oudheid, en er is niets verwijfde van den hedendaagschen mensch in uwe trekken. Uw oog is als een geopend boek, waarin men den denkenden geest, in dichterlijke uitdrukking, leest.

Achting en eerbied vergezellen uwe schreden, en in uwen voetstap zelfs, als gij door deze dorre natuur treedt, is er iets plechtigs, alsof gij een priester waart, die den voet naar het altaar richt.

Wie zijt gij, jonge vreemdeling!

Gij zijt geen zendeling des hemels, gij zijt geen bovennatuurlijk wezen; want gij bemint de kinderen

der aarde; gij bemint eene vrouwe, en laat soms het hoofd op haren boezem rusten; gij luistert naar de woorden van liefde, die van Blanche's lippen vloeien, en somtijds drijft, in dat zoete gevoel, een traan over uwe wangen.

Ik heb somtijds getwijfeld of gij een dier engelen waart, die uit den hemel op aarde dalen, die hunne goddelijke vormen verlaten, om de liefde eener aardsche vrouwe. Droomen! want uw vinger richt zich steeds naar den hemel, en gij vraagt een sprankel van het licht, dat den troon van den eeuwig God omringt; want, zegt gij, 'het is nog duister, duister op de aarde!'

Zijt gij dan een dier verheven geesten, aan wie de Godheid eene groote hoeveelheid licht en rede gegeven heeft, en die hij op de aarde zendt, om hen aan het menschdom, als toonbeelden der volmaaktheid, voor te stellen; als de voorgangers van een nieuwen tijdkring van maatschappelijk bestaan, die meer de volmaaktheid van den Schepper benadert?...

Wie zijt gij, jonge vreemdeling?

Het schijnt mij toe, dat gij de beheerscher dezer natuur zijt. Als ik aan uwe zijde sta, loeit de wind minder sterk door de reuzige eikentoppen; de donder schokt minder zwaar de menschelijke gebouwen tot puin.

Ik sidder nooit aan uwe zijde; want het is alsof gij mijn beschermengel zijt.

Toen ik u voor de eerste maal zag, ben ik mijmerend de woning mijns vaders binnen getreden, en dien nacht stoorde uw beeld mijnen slaap.

Toen ik u wederzag, beminde ik u, en gij zijt niet koud voor de liefde van Blanche gebleven; gij hebt gelijk de pelikaan zijn jongen, de zwakke dochter des edelmans onder uwe machtige volksvleugelen beschermd.

Wie zijt gij, jonge vreemdeling?

Als gij het blauwige oog tot den hemel richt, als uw vinger het mijne daarheen geleidt, dan schijnt er een geest in u te dalen, die u ontvoert aan de aarde. Dan ligt er een hemelsche glans over uw wezen verspreid, en uit uw oog straalt liefde en verrukking, alsof uwe ziel met de Godheid in betrekking stond, en tot voor haren glinsterenden troon ware opgestegen.

Gij vormt van de Godheid een wezen, dat voor den kleingeestigen, voor den baatzuchtigen mensch onbegrijpelijk is: een vader voor allen! voor arm en rijk! Een goed van liefde en barmhartigheid.

Neen, hij is geen God van het voorrecht en het goud!

Hij is mij lief, die God, welken Bernard droomt!... Hoe zalig plooi ik de knie voor dat liefderijke wezen! Met wat kloppend gemoed, maar kloppend van liefde, verhef ik mijne gedachte tot Hem, zoo vaderlijk, zoo vol troost!

O verstond men zóó, leerde men het menschedom zóó de Godheid kennen, dan ware de minste gedachte aan Haar, een gebed, een zielvol gebed.

Wie zijt gij, jonge vreemdeling?

Gij, die in de schepping leest, als in het geopende boek van Gods grootheid, waarvan de gewone mensch nauwelijks het titelblad kent of begrijpt; gij, die in hetzelfde leest en uwe ziele uitstort in woorden, die zoeter en heiliger galmen, dan de zangen der dichters!...

In die beschouwing vloeit u de godsdienst van de lippen; dan droomt gij eene hulde aan God, die niet bezoedeld is door eigenbaat.

Gij ontleedt de bloemen des velds, even als de glinsterende bollen des hemels, en het heelal is een hymne tot uwen God. Die hymne is uw godsdienst: het is de ware verheerlijking van den Eeuwige; want het is de bewondering zijner Almacht en Liefde.

Die hulde stort eerbied in de ziele, en uit eerbied vloeit liefde, en uit liefde, deugd en geluk voort.

Die godsdienst is rein en verheven; doch waarom verstaat haar mijne ziele niet zoo zuiver, opdat ik met een zoo rustig oog als gij, het hoofd verheffen kunne?

Ik wil somtijds zoo machtig gelooven, maar als de avondzon haren geheimzinnigen gloed op de aarde doet nederdalen, dan wordt Blanche zwak!

Zij durft niet meer denken, zoo als gij: zij knielt bevend neder, en murmelt het gebed der lippen, dat hare moeder 1 aar in hare wieg leerde. Het is omdat ik eene vrouw, eene zwakke vrouw ben, die als een rozentak nederbuigt, als hij niet tegen de granietkolom, tegen u, leunt.

Als de avondgloed op het altaar glanst; als het droevige maagdenbeeld in de halfdonkere nis schijnt te leven en te bewegen, als de stem van den priester dringender tot de ziel spreekt, en zijn zegen de hoofden dieper doet nederbuigen, als de witte nonne aan den donkeren biechtstoel geknieltd zit - dan gevoel ik dien invloed machtig; dan sidder ik voor u, als ik u daar zwijgend en onbeweeglijk zie staan, gelijk een koud heiligenbeeld, dat somber op de menigte nederziet.

Dan denk ik, dat gij een dier weerspannige schepselen zijt, die als een rotspunt het hoofd ten hemel steken, alsof zij de almacht uitdagen, om verpletterd te worden!

Dan buig ik mij dieper neder en berg het aangezicht in mijne handen; want er zegt mij eene stem: 'Hij bemint en dient uwen God niet!'

Vreemdeling, vreemdeling, wie zijt gij?

Ik heb u laatst gezien aan een sterfbed, toen de vernielende ziekte het arme volk wegmaaide, gelijk eene zeis de korenhalmen onzer akkers wegmaait.

De geest der vernieling sleepte zijn doodsgewaad

over hut en paleis, en het scheen dat, bij eiken voetstap, de aarde trilde, als dreigde zij, onder onze voeten, eenen grafkuil open te splijten.

De dood was de vorstin der aarde! Zij scheurde driftig met hare zeis den grond open, alsof deze hongerig was naar lijken.

Zij weefde zich een zwaren diadeem van tranen en bloeddroppels. aangehecht door dorst en honger, om het beenderige voorhoofd, en het scheen mij toe, dat de echo den toon der doodsklok en het gebed der menigte als een schaterlach terug zond, omdat men in hut en paleis, omdat rijk en arm voor haren scepter beefde.

En ik zag u bemoedigd en kalm aan het bed des lijdens staan. Wij, wij knielden van verre, en de priester zelve beefde; want die dood heeft niets plechtigs, niets godsdienstigs in zich. Het is alsof de vergramde Godheid alles wat leven heeft, zou willen verpletteren en vergruizen. De kalmte van den kleingeestigen mensch is verdwenen, en hij beeft voor een God van liefde, als voor een Satan der vernieling.

Wij, zwakken, wij beefden allen!

Gij, gij stondt daar kalm, alsof de dood geen schrikbeeld voor u ware, maar een glinsterende geest van liefde, die weldoende uit den hemel daalde.

Vreemdeling, vreemdeling! ik sidder voor u! want ik zie u nog, in mijne verbeelding, het verlaten doodsbed plechtig naderen, en het koude zweet van het besmettelijke voorhoofd kussen...

Wie zijt gij? Gij, die den dood liefkoost gelijk het leven; zeg, wie zijt gij?...

En er is geene stem in mij, die mij antwoorden kan... Ach, neen. ik vertwijfel! Het is het betrouwen in God, het is zijne verhevene liefde tot Hem, want gij bemint Hem als uwe levensbron; gij buigt u, in den geest, dieper voor Hem neder, dan wij onze boet-

vaardige hoofden; gij zijt geen koud marmarbeeld, want gij zijt vol gevoel en liefde.

Als gij spreekt dan trillen de harten, alsof gij de stem eens engel hadt, en uw adem zou de dooden weder aan elkanders kloppend hart voeren.

O laat mij u, in betrekking met God, niet trachten te verstaan - want dan vreest uwe Blanche de vertwijfeling!...

Laat mij u beminnen, als gij spreekt van de toenadering der standen; als er tranen over uwe wangen vloeien, bij het zien van het lijden; als gij het zuur gewonnen brood in twee breekt, om een deel van hetzelfde aan de arme, bedelende kinderen te geven.

Laat mij u beminnen, als gij den rijke tot milddadigheid opwekt, en met een oog vol uitdrukking van zaligheid mijne hand in de hand van den gebrekkelijken grijsaard legt, ten teeken van verzoening tusschen den arme en den rijke.

Laat mij u beminnen, als gij treurt omdat de mensch nog geboeid is in de banden der onwetendheid, en men deze dikwijls te baat neemt, om hem des te gemakkelijker het levensbloed af te persen.

Beschaving! roept gij uit, en de liefde zal mild en zuiver uit den hemel nederdalen.

Beschaving! en de mensch zal zijnen God beter begrijpen, Hem beminnen en gelukkig zijn.

Beschaving! want zij is de fakkel der vrijheid, de vermindering van de macht en het goud; de opklimming van de macht des arbeids en der wetenschap...

‘Mijn tijd, zegt gij, is nog niet gekomen. De menschheid klimt slechts van trap tot trap naar het punt der volmaaktheid; maar de kracht des denkers kan het werk des tijds verhaasten. Wat is een eeuw in het groote werk der toekomst? Het is eerre onmetelijke horizon van *drie* menschenlevens, voor den kleingeestigen mensch: het zijn *drie* schreden, in het oog van den geest des lichts!’

Ja, vreemdeling! gij zijt vóór uwen tijd gekomen! Gij zijt een wezen der toekomstige eeuwen.

‘En gij, Blanche, roept gij mij toe, gij, die onder de gewelven der paleizen geboren zijt; maar die soms onder het rietendak rusten komt, om er woorden van liefde uit te storten - wees gij de engel der bemiddeling tusschen den arme en den rijke!

Stort een deel van uwen overvloed in de dorre hand van den ongelukkige; hef de gevallen zuster op, breng den dwalenden broeder weder - en gij zult het werk der volmaaktheid aanvangen; want, Blanche, het is van den rijke, dat de eerste toenadering moet komen. Immers, de arme ligt gebrekkelijk, afgeleefd en hongerig aan het strooi der ellende gekluisterd!’

Maar als hij gesproken heeft van de Godheid, als hij, met eene profetische vervoering, de toekomst heeft ingezien - dan is er een folterend gevoel in mijn hart. Dan galmt er eene stem in mij, die mij toeroept: ‘Bemin hem met geene aardse liefde! Hij voelt slechts datgene, wat gij nog niet begrijpt!’

O dan daalt de vertwijfeling in mijne ziel; dan ween ik van wanhoop, en er dreigde soms eene vermaledijding over mijne bevende lippen te komen...

Blanche! wat vervoerde de wanhoop uwe ziel! Wat heeft de vertwijfeling in de liefde u wreed gemarteld, en toch vraagt gij dagelijks meer leven, meer liefde!

Wat gaf u de toekomst, al zaagt gij, aan het eind van uw genieten, het blijde altaar der bruid niet; maar slechts het graf, in hetwelk de engel des doods, den krans der eerste liefde verplukt nederstrooide!...

En toch, als hij zijne hand in de mijne nederlegt, als hij mij woorden van liefde toefluistert en bevend een traan van de wangen kust; als hij mij zegt: ‘Blanche, ik bemin u,!’ o, dan bruischt de liefde mij driftig door de aderen; dan gevoel ik, Bernard, dat ik u lief heb om zinneloos te worden!...

V.

Den volgenden avond was er feest in het kasteel, nadat de jachtpartij, als eene vliegende furie, over de vlakte gerend had, al beschreide de arme dan ook den vernielden oogst.

Het was trotsch en prachtig in de zalen van het slot; glinsterende luchters wierpen hun licht op de fijne tapijten; de kleuren der bloemen wedijverden in levendigheid met de kleuren der wapens, en het goud en diamant prijkten, als zoovele sterren, op de kleederen der jonkers en der vrouwen, die bij het feestmuziek in de zaal rondzweefden.

Zij waren schoon; maar Blanche was de schoonste van allen!

De graaf staarde zijn kind hoogmoedig na. Zijn dik omwenkbrauwd oog rustte op de schoone maagd, niet met een vaderlijk welbehagen, maar met de berekening van het eigenbelang. Zijn blik zocht in den groep aanbidders rond. Aan wien zou hij haar geven, dat beminnelijk kind? Wie zou den grootsten adel, de meeste rijkdommen, den meesten invloed aan het hof hebben, om zulk juweel waardig te zijn?

Hij vestigde zijn oog op een prins van vorstelijken bloede; want deze was sedert lang de man zijner keuze.

Blanche stond naast dien vorstelijken man in het open balkon, en ademde de koele avondlucht in, terwijl hij haar de vleitaal van het hof toestuurde. Blanche hoorde dat gefleem niet, waardoor hij de driften der schoone wist op te wekken. Haar blik staarde in de vlakte, door de maan beschenen. Zij zag naar eenen heuvel, waarop eene zwarte gedaante zich verhief en bewoog. Zij verstond nauwelijks wat de prins haar

toefluisterde, hoe hij hare lieve stem, hare bekoorlijkheden roemde, en zij liet hem, in een afgetrokken gepeins, dat hij misschien voor eene zwijgende toestemming aanzag, zijne lippen op haren blooten schouder drukken.

Op dat oogenblik werd een scherp gefluit door den echo herhaald, en eene siddering doorliep de leden van Blanche. Zij murmelde eenige onsamenhangende woorden, en terwijl de jonge prins vleiend zijnen arm om het middel legde, bleef haar strakke blik op den heuvel gevestigd. De zwarte gedaante verliet weldra de plaats en verdween in de donkere boomen, die zich aan de eene zijde van het kasteel tegen den blauwen hemel afteekende. Blanche werd onrustig; ingetogen verliet zij weldra met den vorstelijk verliefde het balkon, en beiden mengden zich onder de gasten.

Toen de wellustige muziek verstomde, vereenigden zich een aantal mannen aan de eene zijde der zaal, en deden de hoopen goud op de speeltafel rammelen. Daar ook bevond zich weldra de prins. Hij was zijne liefdedwoorden reeds vergeten; hij blaakte van zucht tot het spel, en om met verhit hoofd te spelen, greep zijne zenuwachtige hand het kristallen glas, met schuimenden wijn gevuld, en bracht het bevend aan zijne lippen - die afgeleefde jonge man!...

Allengs verlieten een aantal gasten het kasteel. Eenige minuten had de omtrek gedaverd onder den galop der paarden, en het gedommel der rijtuigen. De spelers echter, waaronder de vorstelijke geliefde, zetteden ijverig hunne uitspanning voort. De wijn bruischte in den kristallen beker; het goud schitterde op de tafel, de snelle oogappels volgden met drift de teerlingen. Hunne wereld was daar!...

Terwijl dat gewoel nog aanhield, was Blanche met

behoedzame schreden den trap van het kasteel afgedaald, en ging door de donkere dreven van den hof. Zij ijldes snel; haar boezem schokte, als ging zij hare kuische ziel met eene misdaad bevelken. Het geritsel der bladeren deed haar stil staan, en weldra verscheen de zwarte gedaante, die zij op den zandheuvel gezien had, uit het loover.

- Blanche! fluisterde behoedzaam eene stem.

- Bernard! was het antwoord.

Gelijk twee schaduwen versmolten zich de beide gestalten in eene omhelzing. Zacht slopen zij onder de neêrhangende takken der boomen voort, en hielden eindelijk aan eene verbroken houten brug stil, onder wier brokkels eene breede watervlakte vonkelde, beschenen door het maanlicht.

Als men het hoofd omwendde, zag men nog een wegstervend licht van het feest, en voor zich ziende, staarde het oog op eene wijde vlakte; hier en daar verhief er zich eene lage hut, waaruit de vuurgloed van den haard scheen. Rijkdom en armoede!

Blanche leunde in Bernards arm tegen de verbrijzelde brug.

- Bernard, sprak het meisje, zacht en smeekend; Bernard, wat hebt gij lang gewacht om uwe Blanche troost te brengen, en het is misschien de laatste maal dat ik u zal omhelzen!

- Blanche, antwoordde de jongeling kalm; zoek troost in u boven het lijden te verheffen; wees grootsch van ziel, en het lijden zal voor u buigen.

- Wat zijt gij koel, Bernard! Voelt gij dan niet, wat het zegt, u den kus des eeuwigen vaarwels, den kus des doods te moeten geven? Weet gij dan niet, dat ik voortaan koud voor u zal moeten zijn, als het beeld des grafs.

- Dat weet ik... maar zeg niet, dat ik koel ben! Mijn hart klopt warmer, dan het ooit voor u klopte;

maar ik gevoel thans in die liefde iets plechtigs, iets meer verheven, dan toen ik mij een hemel in de toekomst tooverde, waar gij, als de geest van geluk en liefde, rondzweefdet... Dit alles is voorbij... Een rijkaard zal u naar het altaar geleiden...

- Reken het mij tot geene misdaad; het is de wil mijns vaders...

- Ja, het is zijn wil... Ware liefde is den rijke niet zelden vreemd. Hij verkoopt soms het vrouwelijke hart tegen goud, rang en eeretitels... Doch, waarom die bittere woorden!... Toen ik u leerde kennen, voelde ik geene liefde tot u in de ziel. Neen, ik had mij opgelegd, aan het kind andere gevoelens in te boezemen, dan die welke de vader koesterde; ik wilde niet dat zulk beeld des Scheppers zou verloren gaan, in een afgrond van vooroordeelen, jegens het arme volk. Ik droomde u in den geest, den engel der bemiddeling, die eenmaal den afstand, tusschen armen en rijken, zou verkleinen... Maar ik heb niet alleen de deugd, maar de schoonheid beginnen te eeren. Des daags stondt gij in mijne verbeelding; des nachts zweefdet gij over mijn varenbed als een engel des geluks, en ik, zinnelooze! lachte uw beeld toe... Welnu Blanche! het zij zoo als ik u het eerst gedroomd heb herinner u, wat gij steeds zoo schoon, zoo goddelijk vindt, denk in uwen rijkdom aan uwe lijdende broeders en zusters; vergeet de liefde van den armen strooper, en wees gelukkig!..

- Gelukkig!.. Bernard, gij spot! Spreek mij zoo niet voor de laatste maal, dat wij elkander vertrouwelijk zien mogen... Gij lijdt, nietwaar? Gij verbergt uwe diepe smart onder kalmte en gelatenheid... Zeg, wat wilt gij, dat ik voor u doe? Moet ik u volgen?

- Neen, Blanche, een zoon des volks wil den rijkaard zijne dochter niet ontrooven. De wereld bespot den lagen slaaf, die zijn oog durft opheffen naar het

kind van zijnen heer; maar zij glimlacht als de rijke, door list en bedrog, het kind des volks doet struikelen over het verblindend goud...

De jongeling zweeg. Hij had die woorden traag en twijfelend uitgesproken. Geheel het voorgaande, zijne zuster, zijn blinde vader - al het lijden zweefde hem voor den geest. Hij kon zich wreken, wreken door denzelfden dolk in het hart des vaders te planten, die deze eens in de borst van den zijnen stiet. Hij kon zich wreken, hem zijne geschandvlekte dochter toestooten, en hem in de ooren donderen: schande voor schande, lijden voor lijden!

Zwijg, gevloekte stem des duivels!... Zwijg! eene heilige zending, een edele plicht, eene evangelische stem, klinkt hem toe: weldaad voor misdaad! liefde voor lijden! leven voor dood! - Die stem zegepraalde gemakkelijk, want hij beminde en was Christen. Bernard bedwong zijne smart, en terwijl hij met een heilig gevoel, het meisje aan het hart prangde, sprak hij voort:

- Neen, laat mij niet meer van zinnelijke liefde spreken; gij zijt voor mij eene bruid op een doodsbed geworden, en aan een doodsbed komt er iets plechtigs, iets verhevens in ons; men verheft er het hart tot hooger eerbied en liefde... Wij ook, Blanche, zijn aan dit afscheid gekomen... En waarom dat laatste oogenblik in omhelzingen doorgebracht? Waarom niet liever een eeuwigem kiem in den boezem gekoesterd, die onze zielen zal kunnen vereenigen voor God, zonder de wetten der natuur te verbrijzelen?..,

Blanche liet een diepen zucht ontglippen.

-... Als de arme strooper des nachts door de heide dwaalt, om het sober brood voor zich en zijn blinden vader te verdienen, en hij van verre het licht uwer vensters glanzen ziet - denk nooit, dat zijne gedachte uw huwelijksbed zal bezoedelen! Maar als ik u des

avonds, aan onze dorpskerk, de hand van den troost zie toereiken; als gij, gelijk de engel der liefdadigheid, aan het nederige bed des lijdens knielt, dan zal ik u in mijn hart den eeredienst eener hemelsche liefde toewijden. Neen, dat nooit mijn beeld des nachts zich in uwen droom mengt - een blik zoo als die van thans, een kus, dien gij in verbeelding mij geven zoudt, ware eene misdaad, eene schrikkelijke misdaad...

En toch, Blanche! hoe hoog ik mij tracht te verheffen, gevoel ik mij somtijds zwak, als mijn hart de klopping van uwen boezem gewaar wordt, als uw adem mijne lippen koelt... Maar voegde hij er op een statigen toon bij, ik zal sterk zijn tot het einde toe; want - God ziet ons

Blanche liet den arm uit eerbied zachtjes nederglijden, zoo plechtig sprak hij dat 'God ziet ons!' uit, en terwijl zij het oog naar den met sterren bezaaiden hemel stuurde, zegde zij: - Ja, Bernard! gij zegt het wel!... Ik begrijp uw verheven geest niet genoeg.... Spreek, uwe woorden ruischten mij steeds als eene heilige muziek in de ooren. Als ik u sprak van de liefde van twee harten, dan riept gij mij toe: Laat ook een glinster van die gereinigde liefde op deze dorre aarde vallen, en ontvlam haar door de zusterliefde voor allen...

- Ja, ik wilde die zending volbrengen! Ik heb u bewezen, dat de ware grootheid, grootheid van harte is; dat de rechtvaardigheid nog geene rustplaats op de aarde heeft: ik heb u de pracht der paleizen getoond, waar men het goud in weelde geniet, en de hut des armen, waar men om de broodkorst weent; ik heb u gezegd, dat adel zonder deugd een masker, eene oogverblindende is, en dat God wil, dat hier noch verdrukkers, noch verdrukten, maar dat allen broeders zijn in het lijden - en dan zal veel lijden van de aarde verdwijnen; dat wij zondigen tegen de wetten

Gods, als wij de eigenbaat tot leidster, den godsdienst tot mom nemen, om eene looden hand op den minsten onzer broeders te doen wegen; ik heb u geleerd, dat God en menschenliefde twee gevoelens zijn, die uit ééne bron hunnen oorsprong nemen... Maar. Blanche, God vergeve het mij, indien ik hierdoor de rust van uwe dagen gestoord heb!... Moogt gij nooit, aan de borst van uwen echtgenoot, van mijne liefde droomen! Moogt gij nooit in de kinderen, waarover gij moeder zijn zult, den trek van een vroegeren geliefde zoeken; want, Blanche, dan leest gij in het boek der vervloeking... Bemijn mij zoo als eene zuster bemint... Zusterliefde, ten minste, is niet misdadig..,

- Zusterliefde! Bernard, zij zal nooit mijn hart vertroosten. Ik zal lijden... Gij zult mij dagelijks bleeker zien worden; gij zult mij stap voor stap het kerkhof zien naderen, tot dat gij bloemen op het graf van die zuster strooien zult. O, wees niet wreed!... gij ook, gij gevoelt, dat dit woord te koel is.

- En toch blijft er niets over dan dit geheiligde woord. En nu, laat ons scheiden! Ik heb meer liefde voor u dan ik verduren kan. Eenmaal zult gij weten, waarom ik mij zoo van u afscheur. God is mijn getuige, dat ik het kind van graaf Adelbert zuiver en onbesmet aan den vader teruggeef!... Ga nu... Ik gevoel dat de strijd te zwaar wordt. Vergeef, indien ik u deed lijden door eene persoonlijke liefde, terwijl ik u gelukkig wilde maken door de liefde tot allen...

- Bernard, gij verscheurt mij het hart. Niet zoo is het, dat wij elkander vaarwel moeten zeggen....

- Ja, het is zoo!... vaarwel!

Op dit oogenblik ritselde het loover, alsof iemand sluipend door hetzelfde naderde. Bernard leende zijn scherp gehoor naar dat gedruisch. en zegde driftig: Vaarwel! men komt!

- Bernard! snikte bevend het meisje.

- Vaarwel! zuster, vaarwel!... en hij drukte haar den afscheidskus op het voorhoofd.

Eene donkere schaduw rees in het donkere schijnsel der maan op, en plotseling als een roofdier, dat uit eene hinderlaag zijne prooi bespringt, wierp die gedaante zich huilend naar de beide geliefden. Maar op hetzelfde oogenblik hoorde men een bons in het water, en de moedige Bernard was verdwenen. Het kruit ontvlamde, een pistoolschot daverde over het water heen, en dat schot was onmiddelijk opgevolgd door een hartverscheurenden schreeuw der ongelukkige Blanche, die, door de hand des edelmans op den grond geslingerd, in onmacht viel.

Bernard bereikte ongedeerd den overkant, en weldra zag men zijne zwarte gestalte verdwijnen.

Het raadsel was opgelost, het geheim was ontsluit. De wraak deed het hart van graaf Adelbert met versnelde klopping jagen.

VI.

Het was in dien nacht, dat de bange tonen der stormklok over de vlakke dreunden, en Bernard en den blinden grijsaard uit den slaap opwekten. Zij luisterden een oogenblik met een hijgend hart, terwijl de hond een angstig gehuil liet hooren, en onrustig door de hut trappelde.

- Bernard, sprak de grijsaard, hoort gij de stormklok van het klooster? Zij klinkt nooit of er moet een zware ramp op onze broeders nederdrukken.

Snel als de bliksem vloog Bernard op, en rukte de zwakke hutdeur open.

- God! riep hij uit, het kasteel staat in brand!

- Bernard! Bernard! heeft God het uur der wraak eindelijk doen slaan! - En zich oprichtende, bereikte de grijsaard tastend de deur, en herhaalde nogmaals den naam van zijnen zoon. Geen antwoord klonk hem te gemoet. De grijsaard luisterde, en hoorde den wêergalm van den voetstap zijns kinds, en het zich verwijderend geblaf van den hond.

- Brand! sprak de grijsaard; brand, in zijn trotsch kasteel!... En ik mag het niet zien; ik mag slechts van verre het geloei der vlammen hooren... Stil ik hoor haar gehuil... Mij dunkt, dat zij het lied der wraak rond het marmer zingen, en straks zal de nederploffing van het geheel de triomfkreet zijn... De triomfkreet!... Maar wat zal het mij baten dat die juichtoon der vernieling opstijgt? Hij zal mij mijne Rosa niet wedergeven; hij zal het lijden niet uitwisschen, dat ik heb onderstaan; hij zal geen straaltje van geluk aan den armen blinden man terugschenken!... 'Neen, vergeef het mij, o mijn God!., De mensch spreekt, de Christen sterft... Ik heb hem immers vergiffenis geschonken, op bede van mijn zoon, ik heb niets voor hem gevraagd dan het berouw, opdat hij wederkeere tot U, en recht doe aan zijnen evenmensch...'

Bernard! ging de grijsaard na een poos voort, edele ziel! gij snelt als waren uwe voeten gevleugeld, niet om u te verlustigen in het schijnsel der vlammen, niet om den wanhopigen vader, als de geest der wroeging, den naam van uwe zuster in de ooren te donderen: neen, uwe ziel is te edel, te grootsch; want er bruischt eene hemelsche liefde in u... Onbegrijpelijk kind, dat, in navolging van den goddelijken Meester, voor zijne vijanden bidt; uwe ziel moet wel machtig zijn!.. Uwe wraak ligt in het vergeven!...

Brand! brand! brand! klonk in de verte, en de grijsaard hoorde het akelig gedommel der tosnellende bewoners op de vlakte.

- Zij komen, zeide hij, in het oogenblik van het oogenblik van het gevaar... Zij komen... die brave, goede menschen! Al het aangedane leed, al die kwellingen, de eisch van zoo menigen laatsten penning, de onverbiddelijke verkooping van hunnen armen huisraad, die verhoogde pachten, als de hemel hunnen arbeid zegende - dat alles is vergeten, nu zijn eigendom door de vlammen vergruisd wordt...

En het was inderdaad zoo, bij het grootste gedeelte der arme hutbewoners. Zoo wreekten zij zich over het geledene! Een edel gevoel klopte in die ruwe harten; een traan blonk in het oog der vrouwen; eene klacht steeg op bij de zwakken.

Niet allen waren echter door die edelmoedige gevoelens bezielde. Er waren er, die sinds jaren met vlammenden blik op den trotschaard loerden en zelfs met zijn bloed den grond wenschten te besproeien, welke getuige was van zooveel onbillijkheid jegens den zwakke! Want, die man hield de schaal der billijkheid niet tusschen de menschelijke kracht en den tijd; de kennis en het dure zweet betaalde hij niet meer, dan door een schraal en armoedig onderhoud.

Zij waren reeds daar, die wrekers! met hunne knotsen gewapend en verscholen achter de boomstammen; en als soms een dier menschen het gelaat, door den rooden weërschijn verlicht, vertoonde, dan ontwaarde men de uitdrukking van het ijselijkste genoegen op die helsche wezens; want zij gevoelden een onbekend genot in die ramp; zij gevoelden zich machtig en moedig nu het oogenblik ging aanbreken, dat zij den trotschaard zouden kunnen verpletteren.

De edelman liep jammerend op het binnenplein van het kasteel rond, en rukte zich wanhopig de haren uit het hoofd. Hij was zinneloos en riep kermend de hulp in van dat zelfde volk, hetwelk hij vroeger verachtte. Hij beloofde belooningen, in zilver, in goud;

want hij gevoelde, dat de armen thans machtiger waren dan hij. Doch de wraaknemers bleven onmeêdoogend voor zijne stem; zij gevoelden integendeel, dat zij de wraak aanhitste.

Op dit oogenblik dat hij de hinderlagen zijner vijanden wilden voorbij snellen, wierpen zich die in lompen gekleede wrekers, met opgeheven knotsen voor hem, en grepen hem bij de borst;

- Slaat dood! den ellendeling! brulden die ongelukkigen verdwaalden,

- Neen, riep een hunner, met een duivelsche uitdrukking op het wezen; neen, hij aanschouwe zijn vernielden eigendom! - en hem ter aarde werpende, boeide men hem.

- Ha! rijke heer! waar is thans uwe macht!... Waar is al dat geld, dat gij aan den arme hebt ontwoekerd!... Waar zijn nu die onmeêdoogende handlangers, die voor u onze arme hutten kwamen leegplunderen, en onze hongerige kinderen, met de zweep van het kasteel dreven... Waar zijn ze nu?...

- Genade! ik heb het hun niet bevolen..,

- Maar hadt gij genade met ons, als hij het laatste wat wij bezaten, zonder medelijden wegruktet?... Hadt gij erbarming met het weenen onzer moeders, als gij den zoon om een gewaand misdrijf, met boeien liet beladen en in den kerker werpen?... Hadt gij genade toen de honger, toen de besmettelijke ziekte, onze familie wegmaaide en onze handen verlamde?... Sterf, rampzalige!... Maar eerst zult gij uw trotsch kasteel langzaam zien vernielen; gij zult uwe rijkdommen zien plunderen; het feest van heden zal met uwen dood eindigen...

Daar lag hij met den doodsangst in het harte. Daar zag hij zijne gasten, door den vuurgloed uit hunnen slaap gewekt, het feestkleed ten deele om het lijf geslagen, verschrikt de vlucht nemen; zij, die door de

zweigerij in slaap gesust, door het vuur werden wakker geschud, toen dit zijn gloeiende lijnen over de muren van de feestzaal schreef. Hij hoorde het gebulder der vlammen en de ‘vader’ geworden man, jammerde smartelijk om zijn kind. Huilend rolde hij over den grond en sleurde zijne grijzige haren in het stof. Woorden van liefde en vervloeking, genade en vermaledijding, een gebed zelfs, tot een Wezen, dat hij noch kennen, noch dienen wilde, rolde in wilde mengeling van zijne lippen. Zijn brandende oogappel vestigde zich op een venster, waar jammerend eene vrouw verscheen, die de rookwolk reeds van tijd tot tijd aan zijn gezicht onttrok. Het was zijn kind, zijne dochter!... Razernij! Hij kon haar niet bijstaan!

Geene wanhoop, Adelbert! er is nog een wezen op deze aarde, een wezen, dat gij eenmaal onder uwe voeten wildet vertrappen, wiens borst nog van zelfopoffering en menschenliefde klopt! - Bernard drong het binnenplein van het kasteel op; hij zag Blanche smeekend de handen ten hemel heffen, terwijl niemand zich over haar ontfermde. Eene bovennatuurlijke kracht bezielde hem, en deed hem in een sprong den ingang bereiken. De graaf herkende den moedigen jongeling; het schuim der woede bruischte op zijnen mond en eene vervloeking klonk machteloos over het plein.

Bernard drong door de vlam en de rookwolken heen, moedig en onverschrokken. Men zou in den beginne gezegd hebben, dat hij een hemelgeest was, die tartend door eene vlamme helle trad. Wat gaf het hem, dat eenig voorwerp met donderend gekraak den voortgang trachtte te beletten, of den terugkeer sloot! De wil deed hem voorwaarts spoeden, en weldra het vertrek bereiken, waar Blanche zich bevond. Met een machtigen arm omvatte hij het meisje, en keerde met zijn dierbaren last, door den stikkenden damp, door den zengenden gloed terug. Geblakerd, bloedend en

wanordelijk, bereikte Bernard de opene lucht, en de flauwe klopping van het hart van Blanche tegen het zijne, was de eerste taal die zij hooren liet - eene taal die hem liefde en leven te binnen bracht!

Gevolgd door zijnen trouwen hond, die hem tot in de dreigende puinen was nagesneld, als om in het gevaar zijnen meester bij te staan, trad Bernard, zoo snel als zijn last het hem toeliet, den weg op naar zijne hut. Met wat bovennatuurlijke kracht droeg hij die in onmacht gevallen vrouw, wier hoofd als stervende op zijnen schouder rustte!

Zoo naderde hij de woning zijns vaders; de hond snelde eenige sprongen vooruit, als om dezen de komst van zijn jongen meester aan te kondigen. De grijsaard stond voor de deur, de armen op de borst en in diepe gedachten verzonken, toen Wolf vroolijk tegen hem opsprong, en den ouden man uit zijnen droom wakker schudde.

- Reeds daar, morde hij; - en toen hij den voetstap van zijnen zoon hoorde, riep hij zijn kind toel: 'Bernard, wat komt gij reeds nu weder; ik hoor de vlammen der wraak nog met verdubbelde woede donderen; ik hoor den angstkreet nog over de eenzame vlakke daveren...

- Vader, ik bregg u de dochter des edelmans, die ik uit de vlammen redde.

De hemel spreide zijn zegen over u, mijn kind!.. God! wat hadt gij den grijzen Zeno brave kinderen gegeven!.. Rosa! Bernard! geesten die uit een hooger leven waart nedergedaald, om mij te doen ondervinden, wat liefde en geluk... ach! en ook, wat lijden was... Kom, geliefd overschot van mijn aardsch geluk, kom hier aan mijn jagend hart...

De grijsaard breidde zijne armen uit, en men hoorde hem in de duisternis snikken en bidden.

De jongeling vloog niet aan zijne borst; hij had zijn

dierbaren last nog niet verzorgd. Behoedzaam en tastend, want er was geen licht in de hut, legde hij de rijke Blanche op het varenbed, dat aan vader en zoon tot rustplaats diende.

Bernard! mijn zoon!... waar zijt gij?... klonk de roerende stem des grijsaards van den dorpel der hut hem tegen. De jongeling kwam nader, bleef een oogenblik, in sprakeloos geluk verloren, aan de borst des vaders hangen, en beider tranen versmolten zich in eenen stroom van gelukkige aandoening. Neen, er is geen grootere zaligheid in het leven, dan het gevoel van het weldoen; geen zachter genot dan het vergelden van het booze, door het edele!

Toen het licht der kleine lamp in de hut flikkerde, greep de jongeling, in begeestering, den grijsaard bij den arm, en bracht hem voor de armoedige legerstede, alsof hij hem, vergetende dat hij blind was, de schoone trekken der maagd had willen doen aanschouwen. Zijn oog, nog door een traan overlommerd, staarde op het wezen des grijsaards, als wilde hij de diepste roerselen des harten doorgronden, als wilde hij den laatsten twijfel doen verdwijnen, dat er geen gevoel van wraak jegens het kind van Adelbert in de ziel zijns vader vonkte. - Daar parelde een traan langs de dorre wangen; hij hoorde hem woorden van liefde en zegen uitspreken!

Eindelijk opende het geredde meisje de oogen. Zij staarde rond alsof zij uit eenen droom ontwakende, de laatste tooverbeelden ervan denzelve ontwaarde.

- Wat ijselijke droom! murmelde zij. Weg!... schrikbeeld van brand en verdelging!... Weg!... Weg!... Waar ben ik?...

- Blanche! fluisterde Bernard.

- Bernard! onderbrak zij driftig; het is dan waarheid!... Ongelukkige vader! uw luister en grootheid valt in puin; de storm der vernieling loeit over het

ouderlijke slot... Smart en wanhoop zullen hem naar het graf geeselen... Ik heb hem gezien, dwalend als een verstooteling rond zijn vlammen eigenendom. gejaagd als een rampzalige door zijne haters!... God! mijn God! heb genade met hem!...

Zij liet het hoofd zakken; en toen zij het weenend, na eene poos, weder opwaarts hief en de oogen rond zich wendde, slaakte zij een kreet van verbazing: 'Bernard, waar hebt gij de ongelukkige Blanche, gebracht?

- Blanche, was het antwoord, terwijl Bernard zich over de legerstede boog, en hare hand in de zijne legde, gij rust op het verharde varenbed van Bernard; hij heeft u het beste gegeven dat hij had, om uw vermoeid hoofd ter rust te leggen.

- Dank! dank! riep zij uit, en drukte hare lippen op de handen des jongelings. Dank! die legerstede is mij zacht.

- Dank!... murmelde de oude blinde. Wat is het lang geleden. dat ik eene zoo zoete vrouwenstem hoorde! Het is als de stem van mijne Roza.

Onzeker tastend, naderde de gebrekkelijke man de rustplaats, liet zich op de kniën zakken, en toen Blanche hare hand in de zijne legde, kuste hij die, terwijl een traan erop nederrolde; want het was hem, alsof Rosa uit eenen langen slaap ontwaakte, en hem weder toesprak.

-... Langen tijd geleden, snikte hij, had ik ook een kind met zulke zoete stemme als de uwe... Haar naam was Roza... Maar ach! - ging de grijsaard voort, terwijl hij opstond en als een bedroefd kind wegging - zij is dood... Ik zie haar somtijds in mijne droomen... Zij wacht den ouden blinden man aan gene zijde van het graf... Rosa, ik zal komen!...

- Arme, blinde vader! sprak het meisje.

Bernard naderde troostend den grijsaard, en die lief-

de bracht Blanche ook de liefde tot haren vader te binnen.

- Bernard! zegde zij smeekend, ik ook heb een vader, die misschien, God weet het! onder de puinen van zijn slot begraven wordt. In naam van al wat er u heilig is op de aarde, bid ik u, hem in veiligheid te geleiden. Neen, gij kunt den haat, dien hij u toedraagt, in dit verheven oogenblik niet gedenken!

- Haat!... morde de grijsaard. Hat en of vergeven! Eeuwige worsteling in mijne ziel, tusschen den engel des goeds en den geest des kwaads.

Hij zweeg en luisterde naar de woorden des jongelings. Deze sprak, terwijl een zachte glimlach over zijne lippen speelde:

- Ik heb mij boven, den kleingeestigen haat der menschen verheven; ik heb verbroederd met den geest van den Christus, die, zelfs in het pijnlijkste lijden, voor zijne vijanden heeft gebeden... Blanche, spreek mij niet van haat, spreek mij van liefde... Mijne zending op deze aarde roept mij eer tot uwen vader, dan tot eenig ander mensch... Het kind des volks kent zijnen plicht... Blijf hier... ik weet dat onze hut u niet te eng is... Vaarwel!

- Verheven kind! Sprak Zeno. Ga, mijn zoon; ik zal de gravinne beschermen, hoe wankelend ook van jaren. Ga, God zegene u!

- Ja, God zegene u! dacht Blanche; terwijl de grijsaard weder op zijne kniën voor het bed kwam zitten, en de hand van Blanche zacht in de zijne nam; opdat dit gevoel hem levendiger droombeelden uit het verledene voor den geest brengen zou.

Bernard verliet de hut; de hond volgde hem in een sprong. - Blijf, Wolf zegde de jongeling gebiedend, bescherm uw meesteres!

En pal stond het ruwharige dier, weidde zijne vonkelende blikken verstandelijk rond, en strekte zich op de vier pooten voor den ingang neder.

Toen Bernard aan het kasteel kwam, was de brand gebluscht, en had deze slechts een gedeelte ervan verwoest. Velen, onder het volk, hadden zich aan plundering schuldig gemaakt; anderen hadden de dreigende knods weggeworpen, om den brand te helpen stuiten. De graaf had langen tijd, geboeid, dat ijselijk schouwspel moeten zien; hij had zijne vrienden als lafaards zien vluchten, als vrienden in den voorspoed; hij had zijne dochter zien redden en wegvoeren door een ellendigen strooper, door Bernard - en die gedachte was hem een pijnigend schrikbeeld geworden. Verlaten, was het hem gelukt, zijne koorden los te woelen, en in de vlakke ronddolende, hoorde hij van verre de kreten der menigte en zag dat grootsche vuurwerk in de duisternis. Zijne gelijken hadden zich van hem afgescheurd; zijne minderen hieven zich dreigend tegen hem op!

Adelbert, wat is uwe grootheid en macht; wat zijn uwe vrienden, nu er slechts een weêrschijn van Gods bliksem op u nederschiet!....

Zie, hij vlucht, den doodsangst op het gelaat; in iederen echo meent hij eene dreigende stem, bij ieder geritsel van het loover, den voetstap van eenen moordenaar te hooren! Zoo jaagt hem de geest der wraak langs de hut van Bernard; doch hij durft er geene bescherming zoeken; want het schrikbeeld voor een laffen moord rijst in hem op; want Bernard is, in zijne oogen, de misdadige hand der brandstichting, om hem zijn kind te kunnen ontvoeren!

De rampzalige gaf zich geene rust, en als hij een oogenblik, op een dorren zandheuvel gezeten, het grijze hoofd in den palm der hand hangen liet, dan joeg hem weldra het gekras van het nachtgevogelte op, alsof hem, gelijk een anderen Ashaverus, geene rust te wachten stond.

De morgen rees op. De zon glansde op het ver-

nielde gedeelte van het slot. Het licht des dags joeg de laatste roovers, beladen met gestolen goud, van daar, zonder dat zij nog aan den moord hadden gedacht. Zij voerden die schatten mede naar hunne hutten, om ze daar te begraven en aan de oogen des gerechts te onttrekken, alsof zij daardoor hun schelmstuk gerechtvaardigd hadden.

Ook de graaf trad weldra zijn erf binnen, riep zijne verstrooide bedienden bijeen, en zwoer, bij al wat heilig was, dat hij de misdadigers zou doen straffen, wier hand zich zulke wraak op een' edelman durfde veroorlooven. Bernard! die naam met een' vloek over zijne lippen, en hij bevoel dreigend zijne knechten, dien ellendigen strooper, dien ouden bedelaar, geboeid naar het kasteel te voeren, in afwachting dat het gerecht hen oordeelen zou.

VII.

De knechten stoven met overmoed naar buiten, om de gewaande schuldigen aan te houden; doch op het binnenplein werd reeds hun loop door een roerend schouwspel gestuit. Daar trad de edele dochter des huizes voort, terwijl zij den blinden grijsaard zusterlijk ondersteunde! Zij hield haren blik op Bernard gevestigd, en las de zaligheid in zijne oogen.

Wat was zij schoon op dat oogenblik! Wat gevoelde zij zich gelukkig, hoeveel onrust hare ziel ook bestormde, nu zij met den grijsaard het beeld der verhemelde aarde scheen!

Blanche was schoon; niet zoo, dat men haar liefdevol aan het harte zou kunnen drukken; maar schoon als de engel, schoon als de Maget, waarvoor de priester in ontroerden eerbied, de knie buigt.

De grijsaard trad wankelend voort, zijn aangezicht stijf ten hemel gewend. Op zijn gelaat scheen elk lijden eene groef te hebben achtergelaten; elke smart scheen er, met een scherpen vinger, een diepen trek te hebben geteekend. Er lag iets indrukwekkends op dat gelaat, hetwelk nog te meer uitscheen door het kleed der armoede, dat de grijsaard droeg.

Zeno en Blanche traden alleen binnen. Bernard bleef in de voorzaal, omringd door een aantal knechten en getrouwen van den edelman, die hem weldra, baldadig genoeg, kennis gaven van de zware beschuldiging, die op hem rustte. Tegen den stijl van een venster geleund, luisterde hij gelaten naar de beleedigende woorden van de bedienden, en beantwoordde hunne bedreiging met een zoeten en stillen glimlach, welke den opmerker onmiddellijk deed verstaan, dat hij zich boven dit alles verheven gevoelde.

Toen Zeno en Blanche binnentraden, zat de graaf in zijnen leuningstoel, het hoofd peinzend op den boezem gebogen, de hand krampachtig op de leuning tot vuist geklemd. Zijn vurige oogappel staarde op de brokkels van verschillende voorwerpen, die rond hem verspreid lagen en scheen vonkelend het spoor van verwoesting te volgen. Nauwelijks had het gerucht van voetstappen hem gewekt, of hij sprong woest op en bulderde den grijsaard met eene trillende stem toe: 'Ellendeling!... bij God! ik zal u verpletteren.' Met een geweldigen ruk ontscheurde hij hem zijne dochter. Blanche zonk aan de voeten des edelmans neder, en murmelde eenige woorden van genade en verzoening.

- Heer graaf, sprak Zeno kalm, ik breng u uwe dochter weder... De hemel zij gedankt...

Schurk! onderbrak hem driftig Adelbert, en zijne hand daalde met geweld op het aangezicht van den blinde neder, die, ditmaal zichzelf geheel meester, met ontroerde stem ten antwoord gaf: 'Waarom slaat

gij mij?...? - Eenvoudige en schoone woorden, die echter geen indruk op de verharde inborst van den graaf maakten.

- Een edelman is den knecht geen rekenschap schuldig! donderde de graaf den armen man toe.

- Het is waar, antwoordde Zeno, in wiens hart eene gedachte aan het verledene opkwam; het is waar! De wereld heeft u te machtig boven mij verheven.... Maar hier boven is een God, die met u den slag zal afrekenen, welken gij den machtelozen vader toebrengt. Ik ben blind, en kan mij niet verdedigen.

- Zwijg, ellendeling! Zwijg!

- Genade, vader! smeekte Blanche, de kniën van den edelman omhelzende. Genade! Indien er nog een liefdevonk voor uwe dochter in het harte gloeit. Zonder die edelmoedige menschen, zonder dien Bernard, zoudt gij thans op de puinen van uw slot misschien het lijk uwer dochter zoeken.

- Ook gij, boelin! ging de woedende edelman voort; gij ook tradt in verbond met dat schuim der samenleving. Weg, bezoedel mij niet meer door uwe aanraking.... Gij besmeurt door uwen adem mijn adellijk wapen.... Bernard! ja, ik herinner mij dien gevloekten naam! spreek mij niet meer aan als mijn kind: het kind, dat den naam des vaders onteerd, is den blik des vaders niet meer waardig.

En bij deze woorden slingerde hij het meisje van zich af.

- Mensch! riep Zeno met luide stem; gij zijt zulk hemelsch wezen niet waardig. Zult gij dan altijd op deze aarde de Satan der gewelddadigheid blijven..... Gij beschuldigt *mijn* zoon van eene ijselijke misdaad, en ik - ik sta getroffen door bewondering, over de macht der deugdelijke zending, welke hij zich heeft opgelegd; gij beschuldigt *uw* kind, en, God is de getuige van den ouden blinde! wij brengen het u rein

en vlekkeloos weder. Eens zult gij de zending van mijn kind begrijpen, en zij zal, tot zelfs in het graf, uwe doode wangen, met schaamte overdekken!

- Onbeschaamde! wie geeft u zulke woorden in den mond!... Edele zending voorwaar!... Het kasteel van zijnen heer in brand steken, en zijne handen aan een edelman durven slaan!... Knechten, hier! - en zij verschenen - Voert dien misdadigen grijsaard in verzekering, en sleurt den jongen strooper voor mijne voeten.

- Heer graaf, snikte Zeno, bij het hooren dier laatste woorden, als door den donder getroffen; - genade voor mijn kind! Hij is de eenige steun, die de arme blinde op deze aarde nog heeft. Laat mij, aan den oever van het graf, het verlies van een tweede geliefd wezen niet beschrijven.. Hij is onschuldig; o, ik zweer het u, bij den almachtigen God!

- Ha, gij vreest, was het spottend antwoord; welnu, het is een middel te meer, om u te doen gevoelen, wat het zegt een edelman aanranden!

Er lag iets honends, iets schrikkelijks in zijne stem.

- Mensch, liet er de grijsaard op volgen: gij hebt eene groote rekening met God te vereffenen!

De moedwillige knechten sleurden den blinden Zeno naar eene gevangenis; anderen stieten den edelmoedigen Bernard binnen. Dezes houding was waardig en verheven; hoewel hij in den beginne ontroerd was, toen hij den oogslag van het meisje ontwaarde.

- Roover! Zoo verwelkomde hem de graaf; gij zijt dan eindelijk in mijne handen gevallen. Gij zult thans leeren hoe men een brandstichter behandelt.

- Gij beschuldigt mij valschelijk, heer graaf, onderbrak de jongeling ernstig en kalm. Neen, ik zweer het u, op het hoofd van mijnen blinden vader, ik ben onschuldig aan dat ijselijk ongeluk.

- Gij liegt!... Zwijg

- Zwijgen, heer graaf, wanneer gij eene vlek op mijnen naam, op mijne eer werpt; zwijgen, wanneer gij mij durft beschuldigen van een der zwartste misdaden, die in het hart van een mensch opwellen! Neen! de eer van het arme burgerskind, is zoo heilig als die eens edelmans.

Blanche leunde half machteloos op eenen stoel, de oogen smeekend tot den graaf opgeheven, en soms half fluisterend 'genade'. Zij durfde de stem niet luider verheffen; want de gloeiende oogappel haars vaders deed haar sidderen.

De graaf werd bleeker dan een lijk, bij het hooren van de laatste woorden des jongelings.

- Ho! riep hij, met een ijselijken grijnslach op het aangezicht; gij zult weldra het eeuwige zwijgen ingaan!

- En dan zoudt gij juichen, niet waar, heer graaf! Dan zoudt gij met voldoening van verre mijn lijk aan den tak van eenen eik zien zweven, en daar mijn ouden blinden vader zien knielen en weenen... Maar vergeet het nooit! hierboven is een God, die u eens voor zijnen rechterstoel vragen zal: 'Wat deed gij met uw broeder?'

- Uw broeder! alsof een ellendige landlooper dien naam mocht geven aan eenen edelman.

- Ja, hij heeft het recht hem dien naam te geven: edelman of arbeider, vorst of bedelaar! Want allen moeten de knie buigen voor eenen en denzelfden Vader, wiens kinderen wij allen zijn. Wij gaan uit van eenen oorsprong en keeren allen tot God weder. Uiterlijk zijt gij mijn heer, mijn graaf; innerlijk zijt gij mij een broeder, wat haat gij mij ook toedraagt want, God gebiedt het!

Bij die woorden lag er eene schrikkelijke uitdrukking in het oog van den graaf. Al zijn haat vereenigde zich op dien jongeling, die hem zoo kalm durfde tarten en niet kruipend voor hem boog. Hij had

een deel van zijn fortuin willen geven, om hem te kunnen verpletteren, en toch boezemde hij hem ontzag in.

- God! spotte de graaf, beroep u op hem! Hij is altijd de de toevlucht van hen, die voor het schuim der samenleving spreken! Hij is wel langmoedig, die God! voor de misdaden van het lage gemeen.

- Dat is waar! zeide de jongman smartelijk; Hij is langmoedig voor hen, die uit onwetendheid Hem beledigen; maar ook langmoedig voor hen, die met volledige kennis, zijne heiligste wetten onder den voet trappen... Gij, heer graaf, moet dat beter weten dan eenig ander, indien gij op uwe levensbaan terugziet. Maar gij miskendet steeds dien God, en kondet dus nooit een waar menschlievend gevoel in het hart hebben; want, God en liefde tot zijnen naasten, zijn inniger vereenigd dan ziel en lichaam!... Heer graaf, gij zijt machtig op deze aarde; maar uwe macht wettigt de misdaad niet: gij moogt daarom het zwakke kind des volks niet ten speelbal uwer driften doen dienen.

De graaf werd, bij het hooren dier woorden, als door een elektrieken schok getrokken; want Rosa en haar blinde vader dreven plotseling voor zijnen geest, en stortten heete droppels uit den beker van het naberouw in zijn hart. In dat gevoel sprong hij toe, sloeg de hand aan eene pistool, die op de tafel lag en brulde: Beef, ellendeling!

Schiet toe! heer graaf, sprak de jongeling kalm, maar plechtig; schiet toe!... Werp nog een offer uit onzen familiekring neder; maar schiet hier - en hij wees op zijn hart - opdat, stervende, mij de tijd niet overschiete, om u de smarten toe te roepen, die daar reeds zooveel jaren tegen u zich samenpakten.

In eene driftige beweging kraste de haan van de pistool.

Die stomme bedreiging riep de ongelukkige Blanche

uit hare verdooving. Als eene krankzinnige opvliegende, wierp zij zich aan den hals des jongelings, en zijne borst met haar tener lichaam bedekkende, riep zij uit:

- Schiet toe, indien gij hem vermoorden wilt, vermoord dan ook uwe dochter; want zij bemint hem meer dan haar leven!...

Ontzet liet de edelman de pistool aan zijne hand ontvallen. Zijne borst joeg geweldig; het schuim der razernij lekte van zijne lippen. Die woorden 'ik bemin hem' hadden hem sprakeloos gemaakt, als ware de bliksem Gods op hem nedergedaald. Het scheen hem toe, dat zij eensklaps opnieuw alle rijke beelden der toekomst vernietigden. Toen hij zijne krachten weer eenigszins vergaderde, en zijne oogen op den armen strooper vestigde, voelde hij eene siddering van wraak en schaamte, bij het zien van het rustig en sprekend oog des jongelings.

- Mensch, riep hij uit, wie zijt gij?

Wie ik ben?... Gij zult het weldra weten!... Wie ik ben?... Een kind des volks, dat veel geleden heeft, en veel lijden zag.

- Neen, riep de graaf, terwijl hij weder opsprong en zijne dochter achteruit wierp; gij zijt een duivel, die mij haat en vervolgt, en, zoo waar ik leef, ik zal u onder mijne macht verbrijzelen. Beef, gij, die mijn adellijk wapen in mijne dochter hebt trachten te bezoedelen.

- Vlucht! riep de bevende Blanche; vlucht, Bernard! Gij zoudt het hier met den dood boeten.

De jongeling schudde kalm het hoofd, ten teeken van ontkenning, en toen de knechten op het geroep des graven binnentraden, om hem naar den kerker te geleiden, trad hij rustig, boven de gramschap van den edelman verheven, den dorpel over, Al zou hij aan de rechtvaardigheid van de menschen getwijfeld hebben, hij hoopte op God!

Terwijl beide gevangenen, elk afzonderlijk, in de sombere kelders van het kasteel waren opgesloten, waar het daglicht nauwelijks eene straal liet doordringen, had Blanche zich in hare kamer begeven, ten prooi aan de pijnigendste wanhoop. Zij weende lang en smartelijk. Zij knielde neder en bad, dat God zich over Bernard zou ontfermen. Hare ziel leed geweldig, en de troost der dienstvrouw, die haar somtijds naderde, kon de smart van het geledene niet verzoeten. De droevigste beelden zweefden haar voor den geest: zij zag haren geliefde en den armen blinde, de wreedste pijnen onderstaan; zij hoorde zijn gegil; zij zag hem onder de slagen zijner beulen bezwijken - en dan bad zij vuriger om genade!

Het licht der lamp, die van het kroongewelf nederhing, spreidde zijnen glans op haar gebogen hoofd. Onverschillig staarde zij op eenen brief van haren bruidegom, die den aanvang der huwelijksfeesten, binnen de twee dagen, in de stad, aankondigde. Die slag viel haar niet zwaar meer. Zij had reeds den zwaarste der slagen onderstaan. Zij was thans als het lam, omkranst met bloemen, dat zich zonder tegenweer naar het altaar laat geleiden.

De graaf had den dag in het beramen van plannen van wraak doorgebracht. Ieder voorwerp dat zijn oog ontmoette, boezemde hem nieuwen haat in; iedere gedachte op zijne beide slachtoffers was een nieuwe vonk in zijn afgrijselijk karakter. Het ontzag, dat beiden bij hem verwekten, hitsten zijn misdadig verlangen nog aan; want hij gevoelde zich vernederd; hij gevoelde zich beneden die twee geheimzinnige personen geplaatst. Dikwijls trachtte hij in hen beelden van vroegere dagen te herkennen; hij dacht op de familie van Rosa's vader. Daar ook was een blinde - maar hij had de trekken van dien ouden schooier niet! Daar ook was een broeder - maar neen! hij kon het be-

langwekkend wezen van dien jongeling niet geworden zijn. In die oogenblikken trad hij peinzend door de zaal, stond herhaalde malen stil; doch bleef in zijnen twijfel.

Eindelijk wilde hij zich van de waarheid of droomen zijner denkbeelden overtuigen, en eenige oogenblikken later daalde hij de trappen af, om de gevangenis van den blinden Zeno te bereiken.

Wee u, grijsaard! indien gij hem bekend maakt, wie gij zijt!... Dubbele foltering staat u te wachten!

Den volgenden morgen nam het gerecht zitting. Men voerde de beide beschuldigen voor den rechter. De oude man was aan het hoofd gewond; het gestolten bloed kleefde in zijne zilverwitte haren en langs zijne wangen. Met tranen in de oogen beschouwde Bernard dat lijdend en ziekelijk wezen. Hij had zoo zelden om het lijden der aarde geweend; thans echter stroomde zijn hart over, maar zijn vergeven wankelde niet.

De grijsaard verdedigde zijn kind met de liefde eens vaders, en toen hem de rechter vroeg, waarvan hem dat bloed langs de wangen gevloeid was, drong de edelman driftig voorwaarts en getuigde, dat hij in de gevangenis. zijn leven tegen dien blinde had moeten verdedigen.

- Mensch! zegde de grijsaard, zwak en lijdend, ik zweer bij den eeuwigen God, dat gij lastert!...

Ja, hij lasterde; want weerloos zat de grijsaard in de gevangenis; weerloos zat hij daar, de knieën geplooid, toen de edelman binnentrad en zich op den machteloze wreekte, door hem het hoofd tegen den wand te botsen. De oude man kermde, gebaad in zijn bloed; doch er kwam geen woord van het voorgaande leven over zijne lippen; hij besepte te wel het gevaar voor zichzelf en voor zijn kind.

- Hebt gij mij vroeger nooit gekend? had hem de graaf herhaalde malen toegeroepen, en telkens had de flauwe en verzwakte stem van den ouden Zeno geantwoord 'nooit!'
- Ach! snikte hij verder, indien ik moet sterven, laat mij dan sterven op de borst van Bernard!

Een schaterlach was het antwoord geweest, dat hem van de hoogte der kerkertrappen had toegeklonken.

- Rechter, ging de grijze man voort, met de verontwaardiging in zijne stem; ik tred niet als beschuldiger op: die zending is thans de mijne niet; maar ik zeg het u, die man verbergt de waarheid; hij was het, die den machtelozen Zeno in zijnen kerker kwam mishandelen!

Eene siddering doorliep de leden van Bernard; zooveel boosheid, zooveel wreedheid, had hij nimmer in een menschelijk hart gevonden. Met eene ontroerde stem sprak de jongeling, eenvoudig en toch verheven, tot den rechter, die het hoofd peinzend liet nederzakken op het hooren dier taal, welke ongekunsteld aan zijnen mond ontvloeide. Hij sprak van de wetten, die een schild voor den zwakke tegen den machtige moesten wezen, en vroeg - neen! hij bad niet - dat men dien onschuldigen grijsaard geen leed zoude aandoen.

Bij die treffende woorden, kwamen zich plotseling die van Blanche voegen. Er was een overtuigende kracht in die stem, somtijds door snikken onderbroken. Zij bekende voor de wereld de liefde, die zij den armen Bernard toedroeg. Wat kon haar de wereld nog baten? Hare wereld was zijne liefde. Met wat ziel sprak zij voor haren redder; met wat dankbaarheid voor zijne edele weldaad. Er scheen een hooger geest in dat zwakke wezen gedaald te zijn, als om de schutsengel des jongelings te worden.

De edelman verbeet zijne woede, en toen Blanche

haren vader om genade smeekte, drong hij haar nogmaals van zich af. Onder het spreken der maagd, was de geest des vredes geheel in de borst des grijsaards gedaald. De worsteling tusschen haten en vergeven, de strijd van zoovele jaren, zoo dikwijls opgeweld, zoo dikwijls verwonnen - die strijd was ten einde. Hij vergaf - hij vergaf alles! Nu begreep hij de verhevenheid van zijn kind; nu begreep hij de liefde tot dat engelachtige wezen; nu bevatte hij de schoonheid van de wraak, die Bernard zich had voorgesteld: hij begreep zijne zending op deze aarde. In begeestering verzonken, plooidde de oude Zeno de knie en zakte neder, het blinde gelaat naar boven gericht: - God! murmelde hij, laat mij thans sterven! Laat thans mijn geest tot u terugkeeren. Ik ben verzoend met de wereld... Bernard en Blanche! Ja, ik gevoel eene straal van hoop, eene straal van geluk!...

Allen waren getroffen. De rechter begreep al het geheimzinnige niet; maar hij had eerbied en ontzag voor die beide wezens. Nooit hoorde men een plechtiger uitspraak; nooit zag men kalmer vrijgesprokenen. Blanche zelve hief den ouden Zeno op; een blik van Bernard dankte haar, en zijnen vader ondersteunende, trad hij de groepen door, welke eerbiedig voor hem plaats maakten.

VIII.

De zon wierp haar laatsten gloed op de vlakte, waar de hutten der armen stonden, en scheen er behagen in te vinden, de millioenen zandkorrels door rijke kleuren te overstroomden.

De heide en akkers waren niet eenzaam, zoo als gewoonlijk. Anders werd het nevelkleed. dat er zich

op ontrolde, door niets gebroken, en de wind zong ongestoord zijn doodslied in de toppen der mastenboomen. Thans stegen er klachten en zuchten van die vlakte op, en er zweefden menschelijke gedaanten barrevoets, in lompen gekleed, met losgewoelde haren, al jammerend rond: het waren de kinderen en vrouwen, die de lijken van hunne echtgenooten, vaders of broeders, aan de takken van gindsche eikenboomen zagen hangen, en zich spokend tegen de vlammeende lucht afteekenen.

Het waren de lijken der ongelukkigen, die zich schuldig maakten aan de plundering van het grafelijk kasteel, en het goud naar hunne hutten voerden, waar men voor de eerste maal den klank van het edel metaal hoorde.

Bernard stond voor zijne hut, en zond zijnen blik over de droevige vlakte.

- Dat veld, zeide hij, hetwelk eertijds slechts tranen van stille smart in zijnen dorren schoot opnam, dat veld weêrkaatst thans den kreet van pijnlijk wee, en drinkt bloed met tranen gemengd. Ik beklaag u ongelukkigen! welke de dorst naar goud des te dieper in het hart wortelde, omdat gij zelden een zilverstuk in uwe hand zaagt vonkelen. Gij waart misdadig, want gij bevlektet uw armoede door den diefstal, gij brastet in uw ellendige woningen, waar de armoede u niets dan het droge brood toereikt; gij hebt een schandelijk gebruikt gemaakt van dien rijkdom; want niets is verderfelijker dan het onregelmatig bezit van het goud, dan de snelle afwisseling van rijkdom en armoede. Ongelukkigen! gij dacht in het goud geluk te vinden, en gij wist niet, dat geluk slechts in deugd en verdienste ligt... En toch ligt de misdaad niet geheel in uwe schuld; want de samenleving heeft u verstooten, u niet gekoesterd en gevoed, zoo als andere harer kinderen. Zij heeft de goede neigingen

uwer harten niet ontwikkeld, en gij zijt gevallen over den steen der onbeschaafdheid, dien zij uit den weg had moeten ruimen. God! gij geeft tranen aan mijne mannelijke oogen, opdat ik weenen zou over die ongelukkige moeders en kinderen, en over de samenleving zelve.

‘O, ging hij, na eene poos voort, wat rampen rijzen er nog uit de samenleving op! Hoe pijnlijk is die botsing tusschen de onbeschaafdheid en de macht, zoo wreedaardig gevoed door de eigenbaat! Het is, omdat men geene liefde heeft tot God, uit wiens liefde, kennis tot het goede, en uit welk goede het geluk voortspruit!... Ik heb de wereld dikwijls zoo schoon gedroomd; ik was gelukkig iets te gevoelen van dien broederband, die den machtige gunstig op zijne minderen doet nederzien; maar hoe dikwijls ook was een hatelijke spotlach het antwoord op die droomen!..... O, booze wereld, laat mij die hoop in de toekomst; laat in mijn brein de liefde tot allen omwoelen; laat mij de wereld bevatten, zoo als de Eeuwige die geschapen heeft! Zeg, dat ik zinneloos ben; maar, o mijn God! - en de jongeling boog de knie - dan ben ik toch zinneloos van u! zinneloos van dorst naar rechtvaardigheid!...

Langzaam richtte hij zich op. en wischte een traan van de wangen. Hij trad de hut in, waar zijn vader, het hoofd omwonden, in een stillen slaap verzonken lag. Soms fluisterde de grijsaard afgebroken woorden in zijnen droom, en de namen Blanche... Rosa... Bernard... kwamen met angst of met liefde over zijne lippen.

De jongeling beschouwde hem eenige oogenblikken met stil nadenken, en sprak dan tot zichzelf; - Hij slaapt! Ik zal nu den laatsten plicht in het kasteel gaan volbrengen....

Een blik op Wolf, zijn’ getrouwen hond, legde deze de waakzaamheid op.

Bernard richtte zich naar het kasteel. Zijn doel was een afscheid van den graaf. Als morgen de dag aan den, hemel rijzen zou, moest hij, op bevel van den edelman, de hut verlaten, die voor hem en zijnen vader eene rustplaats, na veel stormen, geweest was. Ziek en wankelende, zou hij zijn blinden vader naar een vreemden grond geleiden; de bede die Zeno deed 'om daar te mogen sterven' zoude dus niet verhoord zijn, en de wreedste der beproevingen ging aanbreken.

Met vasten stap ging de jongeling het kasteel in. Beraden ging hij voort, zonder zich aan de bedienden te stooren, en verscheen op den dorpel der opene deur, op het oogenblik dat de graaf, door zijn venster de gehangen plunderaars beschouwde. Wanneer een geest uit zijn graf ware opgestaan, hadde Adelbert niet meer kunnen sidderen, dan toen hij de plechtige gestalte van Bernard voor zijne oogen zag oprijzen. Hij vreesde hem als eene wraak, als den sluipmoord.

Wat wilt gij? klonk het den strooper toe. Hoe komt gij hier?.... en met eene driftige beweging naderde hij de deur.

- Vrees niets, heer graaf, antwoordde Bernard, terwijl hij de deur achter zich toe deed. Vrees niets; ik kom u slechts een laatste vaarwel, tusschen ons beiden. toeroepen. Ik kom u thans antwoorden op de vraag: 'Wie zijt gij?' welke gij mij onlangs gedaan hebt.... Waarom beeft gij, heer graaf? Ik ben ongewapend; ik voer geene wraak in mijn schild; ik wil mijne handen door geene bloedvlek bezoedelen.

- Welnu, wat wilt gij?

- U spreken van het verledene, en door dit het tegenwoordige rechtvaardigen.... Zie mij eens nauwkeurig aan, en roep uw geheugen bijeen: herinnert giju mijne trekken niet?... Neen, niet waar, ik was zeer jong, ik was een aankomende knaap, toen gij mij dikwijls vriendschappelijk de hand druktet. Maar vindt

gij dan ten minste, in deze trekken, niet een enkelen terug, die u een wezen herinnert, dat gij eens scheent lief te hebben?

De graaf zweeg. Duizenden gedachten bestormden zijne ziel, en een krachtig ‘Ga heen!’ zoowel tot zijne gedachten als tot den jongeling, deed zich hooren.

- Nog niet, heer graaf! Ik moet de kroon op mijne zending plaatsen. Herinnert gij u niet, dat gij eens, in eene algelegene stad, eene familie gekend hebt, wier geluk gij als een duivel hebt komen verbrijzelen; wier dochter gij hebt bedrogen en misleid; wier blinden vader gij hebt gehoond, bespot en vervolgd?...

- Rosa!... sprak de graaf onwillekeurig.

- O, gij hebt haar niet vergeten! Die nederige naam is u in al de schittering der wereld bijgebleven, en hij zal u op uw doodsbed nog in de ooren galmen. Ja, heer graaf, die Rosa, welke zich zelfmoordde in hare schande, was de liefdevolle dochter van dat brave huisgezin; die blinde grijsaard, Zeno, dien gij gisteren het hoofd nog tot bloeden geslagen hebt, was er de vader van; en ik, ik ben die knaap, die u liefhad, omdat hij dacht, dat gij zijne arme zuster bemindet. Wij allen zijn het, die gij zoo wreed hebt vervolgd, verarmd en gemarteld, terwijl wij machteloos waren.’

‘Ja, dat zijn wij, ging Bernard voort, die hier in eene arme hut het brood der armoede eten, hetgeen gij ons morgen zult ontnemen! Ik kom niet om uwe genade af te smeeken: dat zou vruchteloos zijn. Ik wil slechts, indien er nog een glenster gevoel van rechtvaardigheid in uw hart is, dat gij recht doet aan hen, die gij miskend en ongelukkig - diep ongelukkig hebt doen worden.... Gij ook hebt eene dochter, een schat van liefde; gij ook zijt vader! Ik had u hetzelfde zielelijden kunnen doen ondergaan, dat gij mijnen vader hebt toegebracht; want indien er iemand is, die zijne doodskist heeft aaneen genageld, graaf, dan zijt gij het

wel, die dezelve klop voor klop heeft toebereid.... Ja, ik ook had u dat lijden kunnen doen onderstaan; ik ook had u misschien kunnen doen weenen op het lijk van uw kind; u lijden voor lijden, pijniging voor pijniging kunnen weêrgeven, al beschermd u dan ook de machtige wereld! Even als gij eens met misdadige bedoelingen in het huis van het kind des volks gekomen zijt, even zoo heeft zich het kind des volks, maar nooit schandelijk! in het hart uwer dochter gevestigd.

- Ellendeling! brulde de graaf. Wat recht hebt gij op de dochter eens edelmans!

- Wat recht?... Maar weet gij dan niet, dat ik haar duizenden malen in mijne armen geprangd heb; dat ik zelfs den kus der liefde op hare lippen heb gedrukt; dat zij mij voor God toebehoort?

- Schurk, gij liegt!

- Gij liegt!... Neen, het is eene heilige waarheid; maar vrees niets; ik heb nooit eene besmettelijke gedachte voor haar in de ziel gekoesterd: zij bleef rein in mijne armen.... Gij, gij hebt mijne zuster geschandvlekt - ik, ik heb uw kind geëerbiedigd, het als een heiligdom aan mijn hart bewaard!.... Gij, gij hebt mijne zuster vermoord, want de golven zijn haar doodsbed geworden - ik, ik heb uwe dochter uit de doodende vlammen gered!... Gij, gij hebt ons bloed en tranen afgeperst, gij hebt ons als razenden vervolgd en gejaagd - ik, ik waakte des nachts dikwijls aan uwen eigendom, als de wraak van het mishandelde volk tegen u dreigde uit te bersten!.... Gij, gij hebt het hart mijns vaders geen leed gespaard, gij hebt hem bloedig mishandeld, dien armen blinde! - wij, wij hebben u vergeven; want *dat* was onze wraak. Weldoen voor lijden, vergiffenis voor haat! Ziedaar de zending, die ik mij heb opgelegd. Oordeel nu tusschen u en mij!

De graaf gevoelde zich vernederd; hij gevoelde de overwichtige macht des jongelings. Hij zweeg en stapte onrustig heen en weder.

- Graaf, kondet gij al het lijden beseffen, dat gij ons hebt doen onderstaan; kondet gij berekenen, hoeveel tranen van honger wij geweend hebben - gij zoudt in u zelven terugkeeren, en den mindere zoo hardvochtig niet behandelen. Dacht gij dan, dat de eer van de dochter des volks, niet even heilig was, als de eer van de dochter der paleizen! Dacht gij dan, dat er geene heilige vaderliefde in het hart des armen leefde, toen gij, gelijk de geest der verleiding, goud en paarden op het pad mijner arme zuster strooidet! Dacht gij dan, 'dat uw rijkdom, uw wapen al die gruwelen machtigde! Wees zoo trotsch niet op dien rijkdom! Eens ook droeg mijne familie een adellijk wapen; zij had onderdanen, paleizen, rijkdommen - en thans wonen de twee laatste overblijfsels van al die schittering, in eene arme hut, op eenen dorren zandheuvel! Eens waren zij machtig, en voerden gebied; thans breken zij samen het droge brood, dat zij met den arbeid verdienen!.... Er was voor hen maar ééne schrede, tusschen rijkdom en armoede.

- Genoeg!... genoeg! riep de graaf. Bij God!... ik wil...

Blijf, luister, ik gebiedt het u!... Hoewel uwe haren vergrijzen, blaakt de hebzucht in uwe ziel. Gij wilt schitteren als een vorst op zijnen troon; gij wilt onder de gewelven der paleizen rusten, en dan zult gij u nog niet verzadigd gevoelen. Hiervoor zult gij u geene misdaden ontzien; hiervoor offert gij uwe dochter op; hiervoor verkoopt gij haar... Doch, zoo waar als er een God daarboven is - de geest van Rosa zal op haar waken!... Beef, gij die de wraak des hemels tart, die de heiligste gevoelens onder uwe voeten trapt! Beef, de ramspoed kan aan uwe deur komen

kloppen, om al de gruwelen op te tellen, waarmede gij uw wapen besmeurd hebt, en u daarna onder uw marmer en goud verbrijzelen!

- Rampzalige! schreeuwde de edelman in gramschap. Ik spot met uwe bedreigingen.

- Neen, gij spot niet! neen, ik doorpeil uwe ziel. Gij beeft inwendig; want ik - ik kan al die eerzuchtige plannen verijdelen, ik kan uwe bondgenootschappen, uwe staatkundige listen en schelmerijen optellen; ik kan uwe toekomst vernietigen, door te zeggen wie en wat gij zijt. Ik kan u doen beven, als de misdadiger voor zijnen rechter... Doch neen, ik zal geen geweld tegen u gebruiken; maar wees rechtvaardig! Morgen zult gij onze hut ledig vinden; maar de geest van onze familie is te nauw aan dien der uwe verbonden, dan dat hij u niet steeds vergezellen zou. Hij blijve u bij tot een pand van vergiffenis, indien gij terugkeert op het pad der rechtvaardigheid; hij kastijde u als gij den arme verdrukt!... Wee dan u!... Gij weet thans wie ik ben!... Ik heb mijne zending volbracht... Vaarwel!...

- Ja, ik weet het, sprak de graaf bevend en het hoofd gebogen; ja, ik gevoel dat ik schuldig ben voor u, maar heb genade...

Hij hield plotseling op, want hij bemerkte dat hij alleen sprak, en Bernard reeds verdwenen was. De angst deed zijne borst met versnelde klopping jagen. Hij stapte met onstuimige schreden in het vertrek heen en weder, het hoofd gebogen, hetgeen hem belette een vrouwelijke gestalte te zien, die door de schaduw van het achterste deel der zaal schoof. Zij hield een oogenblik in het midden derzelve stil, beschouwde in eene smartelijke houding den onrustigen edelman en verdween, Het was Blanche, die de voetstappen van haren geliefde gevolgd had.

Adelbert bleef geruimen tijd aan die ontroering ten

prooi. De woorden des jongelings rolden hem nog als donderslagen in het oor, en dikwijls moest hij de koude druppels zweet van het voorhoofd wisschen, of drukte hij zijne vuist tegen zijn jagend hart. Het maanlicht, dat zijne glansen in de zaal wierp, schiep, in worsteling met de schemering, geesten en spoken voor zijne oogen, die hem ijzelijke pijnkreten ontrukten.

Toen hij door duizende uitvindzels zijn ontroerd gemoed eenigermate bedaard had, kwam ook zijn boos karakter weder boven, en zijne gerustellingen waren het zwijgen des doods! Dat denkbeeld lachte den booze toe, al had dan ook de gedachtenis der dooden somtijds veel wroeging in zijne ziel geworpen. Onwillekeurig greep hij een jachtroer van den wand en liet een kogel in den loop rollen, zonder nog overtuigd te zijn, of hij zijne hand door eenen moord zoude bezoedelen. Even onbeslist trad hij de sombere gangen van het kasteel door, en sloeg den weg naar de heide in....

Droomend aan Bernard, aan Rosa en aan Zeno, en biddend voor haren vader, sliep Blanche vermoeid in. Voor haar waren de kransen voor haren feestdag, slechts bloemen voor een graf.

IX.

Vóór dat de grafelijke dochter was ingeslapen, hadden vele smartelijke beelden haar lichaamsgestel verzwakt. Met de handen ontmoedigd op de kniën gevouwen, had de bruid een oogslag op haar vorig leven geworpen; elk woord, dat Bernard tot haren vader gesproken had, schiep eene pijnlijke gedachte in hare ziel. Zij berekende al het lijden dier familie, en zag

steeds, boven al die ellende en tranen, het indrukken wezen van Bernard, dat woorden van vergiffenis en liefde liet hooren.

Met welke bovennatuurlijke kracht beminde zij hem! Met welk een verheven gevoel beschouwde zij dien jongeling, in wijsheid, deugd en liefde! Met hem alleen, steeds aan zijn liefdevol hart geprangd, en luisterend naar zijne woorden van edele gevoelens, had Blanche een geheel leven willen voort droomen. Maar neen! er was een afgrond tusschen hem en haar. Het scheen haar toe, dat hunne geesten, aan twee tegenovergestelde rotsen geboeid waren, van waar zij smeekend de armen naar elkander uitstrekten, zonder dat ooit eene liefde-omstrengeling hen nog zoude vereenigen.

- En toch heb ik hem lief, zegde zij, met tranen in de oogen; al gevoel ik dat die liefde de wreede tering is, die mij naar het graf sleept... Ach, waarom is er eene liefde in mij, die de wereld vloekt; in mij, die de verdiensten boven den rijkdom, de deugd boven een adellijk wapen hebt verkoren... God! erbarming over mij!... Het zal mijne schuld niet zijn als ik in de worsteling der plichten wankel!... Bescherm mij! laat mij geene misdadige vrouw, geene misdadige moeder worden!... Schrijf met geene onverbiddelijke hand, den stroom mijner gedachten in het eeuwige gedenkboek; tel de kloppingen van mijn hart niet, voor hem dien ik lief heb; bespied mijne blikken niet door tranen gevuld; want ik kan, o mijn God! die brandende liefde niet verdooven.,.

‘Ik heb somtijds gebeden om zinneloos te worden; ik vroeg, dat men mij alles zou ontnemen, maar ik vroeg het behoud mijner liefde!... Toen hebt gij mij niet verhoord: thans vraag ik u de rust van het graf!.. Ach, laat mij deze niet zoeken, zooals Rosa, in het golvend water...

‘En toch, ging zij na eene poos voort, het ware

eene zoete rust, nu de wereld voor mij geene liefde meer heeft... Rusten op den bodem van die doorschijnende grafstede, op wier oppervlakte de witte waterlelies een onbesmet doodskleed zouden spreiden. Vergaan!... Wat schrikkelijks kan dat woord in zich hebben? Mijn geest zal de wateren ontstijgen, de vlakten overzweven, en vrij en ongestoord aan de borst van Bernard gaan ademen. Zoete droomen! Wie dan zal onze versmolten zielen van elkander scheuren!... Toekomst! schoone toekomst!...

‘Droomen, sprak zij, na een oogenblik, weder snikkend voort; droomen! want ik zou bevlekt met den zelfmoord, voor den troon Gods verschijnen; de wereld zou mij vloeken; de klacht mijns vaders zou, als eene brandende wroeging, over het water galmen, en zijne tranen zouden mijne grafstede ontroeren... Bernard! Bernard! Wat doet uwe liefde mij lijden! Maar neen, het is niet zij, - het is de wereld, met hare hatelijke vooroordeelen, die de liefde onzer harten van een scheurt!... O, ik wil sterven!... jammerde zij wanhopig. en zakte op de kniëen neder.

Daar klonk eene stem in hare ziel, eene stem, welke aan die van Bernard geleek, en haar zegde: ‘Zwak schepsel, wat wanhoopt gij reeds om zoo weinig lijden! Heb moed! hoe grooter de strijd is, des te grooter is de overwinning. Herdenk de zending, die Bernard is opgelegd: wees de engel der bemiddeling tusschen den arme enden rijke!... Sta op, en wees de priesteresse der weldadigheid op deze verdorde aarde!...’

Eene hemelsche kracht, eene geestdriftige vervoering scheen in het hart der jonge vrouw te dalen, en zich oprichtende, sprak zij:

- Ja, dat is mijne zending! Dat is de roep welke mij op de aarde is voorgeschreven! Eene vrouw ook kan aan het groote werk der menschenliefde arbeiden. Ik zal met een gebroken hart mij van hut tot hut

sleuren, den arme helpen, den zwakke ondersteunen, de weeskinderen onder mijne bescherming nemen; ik zal in het midden van de festijnen de stem verheffen, en mijne stem zal kracht genoeg hebben, om den spotlach der verdorvene wereld te overheerschen.... Ja, ik zal de priesteresse der liefde zijn, terwijl voor mij alle liefde op de aarde verdorde!.... God, vergeef den twijfel mijner ziele, toen ik u bad mij te laten sterven, zonder iets voor het lijdende menschdom gedaan te hebben... God van Bernard! ondersteun mij....

Op hare sponde gelegen, sliep zij in. Haar slaap was koortsig en bracht haar duizenden verschillende beelden voor den geest. Dan was het een misdadige vader, eene onschuldige en weenende Rosa, een grijsaard, blind en mishandeld, die, een geheel leven lang, te vergeefs om zijne dochter snikte; dan was het Bernard, altijd kalm: dan waren het beelden van liefde, dan schrikbeelden, die afgebroken woorden aan Blanche's lippen deden ontrollen.

In deze dwaling, welke de booze geest schiep, zag zij eene rijke zaal, waarin duizenden lichten hunnen glans verspreidden; zij zag er rijk opgedischte tafels, door schoone en wellustige vrouwen en jongelingen bezet. Zij hoorde de feesttonen der muziek; zij dacht de zangen der gasten te hooren - en in hun midden, als op eenen troon verheven, stond haar bruidegom, in den eenen arm eene half naakte vrouw aan het hart geprangd, in de andere vuist een gouden beker, waaruit het beven zijner hand den bruischenden wijn stortte. Zijn gelaat was verhit; zijne haarlokken hingen ordeloos af; zijne oogen fonkelden. Hij zong een lied der schande, een lied der bedorven wereld, en al de gasten, vrouwen en mannen, herhaalden, met de bekers zwaaiend, het refrein van dat lied.

En terwijl de brasserij de zielen in den maalstroom

der slechte driften bracht, klonken klagende stemmen van beneden op; stemmen van wezens, die honger hadden, die arm en gebrekkelijk waren.

In die zalen dreven schimmen rond, de onafscheidbare gezellinnen der bedorven wereld. Zie, daar zweeft de Hoovaardij, met haren trotschen blik. die het liefst van de gebogen hoofden der minderen haar vloertapijt maakt. De Gierigheid, met haar stalen hart, waarin nooit eene enkele zenuw trilt, bij het snikken der ongelukkigen; zij, die de handen vastgrijpt, als men een brok van den overvloed zou doen nederdalen. De Onkuischheid, die harpij in lieflijk gewaad, die de helle van rampspoed onder de voeten des jongelings graaft; zij kust er, met gevlekte lippen, den blos van de wangen en zuigt er het levensbloed uit. De Nijd kronkelt er, in giftige slangen de fluweelen zitbanken rond, en koestert haat, wraak en moord in de harten, om den ellendigen blik eener geliefde, en straks zal zij den bloedigen twist aanvuren!... Daar heerscht de Gulzigheid, die den mensch verdierlijkt, die hem vadsig en traag, in de armen van schande en oneer, doet inslapen.

Ziedaar de wereld, waarin de aanstaande bruidegom van Blanche zich beweegt, want die droom was, helaas! slechts een afbeeldsel der waarheid! Zij zag hem daar in den vollen stroom der vermaken, in de armen eener vrouw, die hij met al het vuur der zinnelijke liefde scheen te beminnen!....

En zie, in het midden van die brasserij rijst er een beeld voor Blanche's oogen op, in een wit priestergewaad gekleed, wiens blikken van een zoet, maar doordringend vuur vonkelen, en dat de eene hand vermanend ten hemel gericht houdt. Dat wezen sprak van deugd, van God, en op dat oogenblik van stilte, klonken de kermende stemmen der menigte luider en luider! Die hemelgeest was Bernard. - De lichtglans

verdoofde, de luister verdween, de gasten vergingen, en waar de geliefde ten zetel verheven was geweest, daar zat de knokkelige dood, met het lijkgewaad om het rammelende geraamte...

Blanche sidderde in haren droom. Zij noemde den naam van den man, die haar ten huwelijk bestemd was, en afkeer en medelijden beheerschten hare ziel. Indien men haar op dit oogenblik had mogen gadeslaan, dan hadde men een traan onder hare oogleden zien uitvloeien. Arme Blanche! gij, zoo zuiver en deugdzaam, zult dan de speelbal worden van eenen man, met een bedorven hart, met een leven vol ondeugden en misdaden, die gruwelen zijn in de oogen van God, en slechts *misslagen* in de oogen der wereld.

Die schrikbeelden bleven haar niet pijnigen. Zoeter beelden kwamen haar voor den geest, Het was de oude Zeno met zijne dierbare Rosa aan het hart geklemd; het was Bernard en zijne lieve zuster, die den vader in stil huiselijk geluk, de borst van dankbaarheid en liefde deden opzwellen. Rondom hen was geen pralerij, maar uit den eenvoud glansde tevredenheid en deugd, en de hand strekte er zich met liefde tot het geven der aalmoes uit. Welk een ongestoord geluk, in het midden van de rampen des levens!... Maar zie, daar rijst uit de schaduw eene gestalte op, die, als de geest des kwaads, het maagdelijke blozen van Rosa's wangen kust, en tranen in het huisgezin doet vloeien: dat is haar vader!... Zij wil hem verwijderen, hem om genade smeeken; doch hij lacht helsch, en werpt haar van zich af.

Die schok riep haar uit den bangen slaap; angstig zag zij rond, zocht de beelden van haren droom; doch de rust van het graf heerschte rond haar, en de maan wierp haar licht, als dat eener graflamp, in het vertrek neder.

- Wat ijselijke, wat zonderlinge droomen! sprak zij.

Is mijn geest dan krank geworden, dat hij zich zulke vreemde beelden voorspiegelt; beelden, die ik nauwelijks kende, om hen door het gebed af te weeren!... O het komt, omdat ik dacht aan dien geliefde.... God! mijn God! de gedachte alleen aan hem, is zondig... Bernard heeft mij verlaten; de ondeugd spookt om mij heen...

'Ik sidder thans in die doodsche eenzaamheid, en toch, wie weet of mijne verzwakte zinnen snij iederen nacht zulke schrikbeelden niet voor den geest zullen jagen! Over dag lijden en weenen, en des nachts door gedaanten van wroegingen ondeugd gepijnigd worden!.... God, tot u keert men zich altijd in den ramspoed!... Heb erbarming!....

Blanche richtte zich op en trad, meer bemoedigd, naar het venster, waardoor de maan haar licht wierp. Zij bad, en rustiger staarde zij de vlakke over. De naam van Bernard rolde somtijds van hare lippen; maar er lag geene hoop meer in den toon van die versmoorde stem.

Terwijl zij daar stond deed plotseling een gewerschot, dat in den omtrek klonk, haar beven. De echo herhaalde het klagend, en weldra viel de rust weder op de sombere natuur. Van waar kwam dit schot? Gewis was het Bernard, die in de heide toefde, om voor de laatste maal een stukje brood te verdienen. Morgen zou hij heengaan, en hij had misschien anders geene spijzen meer, om zijnen zieken vader kracht te geven. Of neen, het was een afscheidsgroet, dien hij zijne Blanche toestuurde, in de hoop, dat zij deze hooren zou - en toen de echo verstierf, zegde zij met diepbewogene stem:

- Vaarwel, mijn geliefde!.... Heilig zal ik uw herdenken in mijn hart bewaren, en als ik niet meer zal zijn, kom dan, met een uwer tranen, de nog brandende liefde mijner assche verkoelen. Vaarwel! Bernard, tot aan gene zijde van den grafkuil; hier is het lijden; hierboven zullen wij elkander wachten.... Vaarwel!....

X.

Herinner u, dat Zeno van den hemel had afgebeden, het beeld zijner Rosa in de laatste uren zijns levens te mogen aanschouwen. Die bede was uit den grond zijner ziele opgestegen; want indien hij ooit een wezen op de aarde bemind had, dan was het zeker zijne dochter geweest. De dag van haar verlies was nog zoo levendig in zijn geheugen, als de dag van gisteren. Zeno had op de ondersteuning en liefderijke bescherming van Rosa, in zijn blinden ouderdom, gehoopt, terwijl Bernard het dagelijksche brood zou verdienen. Die droom was ijdel geweest! Hij bleef hem geheel zijn leven bij, en bracht de worsteling in zijne ziele, tusschen haten en vergeven.

Zonder deze was Zeno een braaf mensch; alleen het lijden der aarde, dat de gevoeligste snaren van zijn hart gekwetst had, maakte hem soms onrechtvaardig.

In de laatste woonplaats was het lijden echter minder hard geweest. Beide zwervers hadden daar weder een liefderijk wezen ontmoet, dat zij lang op aarde niet gekend hadden. Zij hadden van de mildheid van Blanche ruimschoots kunnen leven; doch wie durfde op een aalmoes denken bij menschen, die de aalmoes aanzagen als eene bron van rampen, als eene verne dering, zoolang de handen nog gezond en sterk zijn om te arbeiden? Zij vroegen geen overvloed. Zij hadden geleerd zich met weinig te vergenoegen, en in dat weinige zelfs dikwijls nog overvloed te zien.

Maar ook die dagen van rust waren voorbij. De graaf duldde niet langer deze twee ongelukkigen op zijne erven. Hij had tevens den armen Bernard het recht ontnomen, om, tegen een ruime vergoeding, zijne strooptochten voort te zetten. Morgen, als de zon, aan den hemel zou opstijgen, zouden zij de dierbare hut groeten en, na eenige maanden rustens, weder als

bannelingen de wijde wereld ingaan, zonder een steen te hebben, waarop zij hun hoofd zouden kunnen nederleggen!....

Terwijl Blanche aan het venster stond, sluimerde de oude Zeno op zijn bed van varenkruid. De hond lag aan de voeten van den grijsaard en beschermde hem, zoowel tegen elk nachtelijk ongeval, als tegen de koude. De oude man ademde moeilijk; hij scheen in zijnen slaap zelve te lijden; de schokken van den vorigen dag hadden hem zwak en ziekelijk op het rustbed geworpen, en dikwijls had Bernard bedenkelijk het hoofd geschud, als hij aan den dag van morgen dacht.

De dag van morgen! - zou hij aanbreken? De oude Zeno had gebeden, dat zulks niet mocht zijn, en op dit gebed daalde een hemelsch wezen voor zijnen geest neder, een wezen, dat hem zacht omarmde, en in wiens trekken hij het gelaat van Rosa erkende. Eene trilling doorliep de ledematen van den ouden man; hij vreesde dat dit geliefd voorwerp hem te spoedig zou ontgaan. Neen, het bleef hem bij, het lachte hem toe!....

Wat was zij schoon en helder!.... Wat stroomde er een zaligend licht van haar af!.... Hij herkende haar; want in haar gelaat was de trek harer jeugd nog zichtbaar, toen zij op zijne kniën zat en hem met haren zoeten glimlach verheugde!

- Rosa!.... murmelde hij; dank, mijn kind, dat gij komt.... Ik heb u zoo lang gewacht.... Wat zijt gij schoon en liefelijk voor mijnen geest! Wat bemin ik u innig?.... Ach, verlaat den armen grijsaard niet meer... Blijf hem bij tot aan het graf..., de weg zal niet lang meer zijn.... Ja, ik zal spoedig met u gaan, met u de sfeer des lichts invliegen.

Hij glimlachte, in die betoovering, zijne dochter toe, en was gelukkig.

- Gij komt mij dan aankondigen, droomde de oude

man voort, dat mijn levensloop ten einde spoedt, dat ik geroepen word voor den troon van mijnen rechter. Gij, Rosa, gezuiverd van de smetten der aarde, gij zult mijne geleidster zijn... Ik ben bereid, Rosa.... ik heb mijne gedachte van God niet afgewend; ik heb zijne genade afgebeden, als ik misdeed.... Kom, Rosa, kom, maak mijne ziel van de pijnlijke banden der aarde los.... Maar neen, laat mij eerst mijnen Bernard den eeuwigen groet brengen; laat den vader zijn kind zegenen.... Bernard! fluisterde hij na eene poos, Bernard, kom; omhels nog eens uwen vader, die wederkeert tot den zijnen. Kom, onze Rosa wacht mij... Bernard...

En alles bleef rustig; geene stem die antwoordde. Dit riep den ouden man in de wezenlijke wereld terug. De hond alleen trappelde onrustig door de hut, en deed een zacht en droevig gejang hooren. Van tijd tot tijd kwam hij aan de legerstede, zette zijne pooten op de sponde, en likte dan, als het ware smeekend, de hand van den ouden man. Deze ook had een somber gevoel, dat hem zwaar op de borst drukte. - Waar is Bernard? vroeg hij zich angstig af. Ik weet niet wat pijnlijk voorgevoel mijn jagend hart beklemt. Wolf, mijn vriend, waar is uw meester?.... Waarom is hij heen gegaan, nu ik hem vaarwel zeggen moet?... - De hond liet een droevig gehuil hooren. - Arme Wolf, sprak de grijsaard voort, wat is er dan? Gij ook zijt zoo smartelijk aangedaan....

Wankelend richtte de oude Zeno zich op: - Wolf, mijn lieveling, sprak hij, kom hier.... geleid mij; ik ben zwak! - en de hond kwam nader. De oude man tastte bevend langs den muur en murmelde angstig: 'Zijn jachtroer hangt er niet!.... Wij zullen gaan; ik moet hem toch vaarwel zeggen; ik heb nog kracht. om in zijne armen te gaan sterven....

De oude man zocht tastend naar eene koord, deed

haar, met bibberende hand, den trouwen Wolf om den hals, en sprak het dier toe, alsof het zijn kind, ware geweest: - Kom, lieve Wolf, kom! wij gaan hem zoeken! - en de grijsaard, door Wolf geleid, trad waggelend de deur uit; maar het was alsof de geest van Rosa den vader kwam ondersteunen, en hem kracht gaf om voort te gaan.

Wolf zocht den weg; hij koos behoedzaam het regelmatigste pad, en jankte droevig als hij het spoor miste. De bedrukte grijsaard liet van tijd tot tijd een flauwen kreet "Bernard!" aan zijnen mond ontvallen, als om zijn zoon te roepen; hij vreesde te zullen sterven, alvorens hem aan het hart te kunnen drukken. Dan luisterde de grijsaard, dan luisterde Wolf, of er geene stem antwoordde - alles bleef stil; de echo zelfs herhaalde dat geroep niet.

De gedachten, die den ouden man voor den geest kwamen, waren somber, maar niet wanhopig. Hij was gewoon de ergste slagen van het noodlot te verwachten, en zóó vielen zij hem minder zwaar; zóó weêrstond hij aan die, welke anderen onder hunnen ijselfijken val zouden verpletterd hebben.

Lang had hij in de heide gedwaald; zijne krachten begonnen hem te begeven, toen eindelijk de trouwe hond meer drift aan zijnen tred gaf. De grijsaard gevoelde, dat hij het voorwerp van zijn zoeken nabij was. Weldra stond de hond stil en eene flauwe stem: -Wolf! zijt gij het?... Dank, ik sterf!....' liet zich hooren.

- Bernard! mijn lieveling! riep de oude heer bij die woorden uit, en nadenkende, zakte hij bij zijn stervenden Bernard op de knieën.

- Vader, gij ook komt mij den kus van afscheid geven.

- Mijn kind, wat is er dan?... klonk de bevende stem van Zeno, en hij tastte over het lijk van Ber-

nard. Bloed, ging hij voort, warm bloed!... God! men heeft mijn Bernard vermoord.

- Vermoord, ja, antwoordde de jongeling. Het schot des edelmans heeft mij hier - hier aan het hart, getroffen... Maar wat geeft het, nu ik toch in uwe armen sterven mag... Vader, nu hebt gij niemand meer, dan, op de aarde den trouwen Wolf, en hierboven, God!... O, het is pijnlijk u te moeten verlaten; maar ik gevoel - het uur is daar!...

- Verlaten!... Neen, neen, Bernard; ik ook ben moe geleefd; ook mijn laatste uur is gekomen... Rosa, uwe zuster, mijn kind, is uit den hemel nedergedaald, om ons beiden naar een beter leven over te brengen.

- Een beter leven! zegde de jonge man, en drukte de hand des grijsaards op de gewonde borst. Wij gaan te zamen; wij hebben genoeg geweend, genoeg geleden... Ja, ik ook zie Rosa, met goddelijk licht omgeven, die op ons neerbuigt om onze zielen te ontvangen... De dood is voor ons geen schrikbeeld; zij is een vriend, die welkom is.., Vader, hebt gij reeds gebeden, in het laatste plechtige uur?...

Gebeden? ja, ik heb mijne gedachte tot God gericht?

- Hebt gij reeds gebeden voor onze lijdende broeders? Want in dit verheven uur moet men bidden voor hen, die men het liefste heeft op de wereld. Nu, op het oogenblik, dat de banden der aarde zich verbreken, moeten wij bidden, bidden voor allen die lijden, voor allen die ons lief hadden en haatten, voor hen zelfs, die in ons bloed de wroeging van het geweten meenden te versmoren....

En moeilijk, de laatste krachten verzamelende, richtte hij zich op de knieën, en de beide zwakke wezens baden:

-God! sprak de stervende jongman, zijnen blik naar den hemel gewend; God, laat het zoo zijn! dat

onze zielen zich van de aarde onthechten!... Wezens, gelijk wij, die geen eigen dak meer mochten vinden, sterven nog gelukkig op den kouden grond, onder uwen glinsterenden hemel... Wij vergeven! ‘- Ja, wij vergeven wat de wereld ons misdeed, wat zij den vader, de dochter, den zoon deed lijden!... Wij bidden u voor onze haters; wij zegenen hen, die ons het brood van de lippen rukten, die ons dreigden, als wij onzen dorst leschten aan uwen neervallenden regen...

‘God der aarde, God des hemels, gij, die het kind des menschen liefhebt - ik mor niet om dat lijden! Dat lijden deed mij aan u denken, en uw geest is mij bijgebleven, hoe onbarmhartig ik ook op den vloed des levens werd voortgeslingerd. Ik keer tot u, want de aarde duldt de rechtvaardigheid nog niet! Het eeuwig licht is nog een dwaallicht op den grafheuvel!... Geef ten minste de stem van Blanche kracht, opdat zij niet geheel verloren ga, in het bulderen van de booze wereld...

‘En toch nu... ik zie... ik zie... de toekomst... Weg, schrikbeelden der verwoesting, die in naam van de orde komt aandrijven!..... Weg, stormende legers, die de steden vergruist, die de dorpen verplettert, die de beschaving en veredeling in het bloed versmoort!..... Weg, nacht van vernieling, en wandaad, gij, laatste stuiptrekking der dwingelandij.... Goddank! daar breekt het licht door!.... Ik adem en leef in zijne zachte liefdestralen..... Stil!..... eene goddelijke stem spreektde..... de mensch ontscheurt zich aan de stoffelijke boeien.... de arme en de rijke versmelten hunnen God, hun lijden en genoegten.... Toekomst! ik groet van verre het land der liefde. Verre... zeer verre!.... Vaarwel, aarde, met al uw lijden.... Blanche, mijne geliefde, vaarwel! tot een beter leven.,.. ik keer tot mijnen oorsprong weder... Vader.... Rosa.... ik kom!....

- Ja, stamelde de oude vader; kom....

En de geest van Rosa omvatte de beide zielen; zij stegen op, en lieten het stoffelijk lijden aan de aarde over.

De zon wierp haren eersten gloed over de purpere heide, en deed den dauw, het meir en het gesteenten, als robijnen glinsteren. Zij goot een zacht licht over de lijken van Zeno en Bernard, en op den trouwen hond, die droevig, maar altijd wakend, bij de gestorvenen lag.

Zij hadden aan den wil van den edelman voldaan. Zij waren voor het aanbreken van den dag verhuisd naar het vaderland van vrede en rust, waar geen lijden, geene dwingelandij heerscht, waar geene tranen vloeien!

De dorpling kwam op de plek treuren en weenen, en eene schrikkelijke achterdocht deed hem het oog naar het trotsche kasteel wenden, alsof hij vermoedde, dat daar de moordenaar van Bernard verbleef.

XI.

De jammerkreet klonk van hut tot hut. Adelbert stond in zijn hoog balkon, en zag een stillen lijkstoet den landweg volgen. Men droeg twee, hart aan hart gestrengelde lijken, op eene baar, en een sleep vrouwen en kinderen, volgden dezelfde. Er was iets treffends, iets grootsch, in dien eenvoudigen stoet, hetwelk de borst van den edelman met angst vervulde. Hij deinsde terug; hij sidderde, bleek als een doode. De gebogen hoofden van die arme menschen, de smart van allen, dat gebed, hetwelk uit aller monden opsteeg en zich tot een somber gemompel versmolt, alles bracht in den edelman een diepe wroeging te weeg. Toen de lijkstoet

nabij het balkon gekomen was, hield men stil en de dragers zetteden vermoeid de baar neder. Adelbert zag veler blikken zich op het kasteel richten, en in die blikken vonkelde het vuur der verontwaardiging. Zij zochten den schuldige in de schaduw der vergulde muren!

De graaf voelde het koude zweet over de leden stroomen, zijne haren rezen te berge, en zijn hart schokte zoo geweldig, alsof het alles uit zijn regelmatigen loop slingeren en verbrijzelen wilde. Op dit schrikkelijk oogenblik rijst er eene witte gedaante voor zijne oogen op, eene gestalte met vurigen blik, met dreigende hand, met eene stem, die hem als verpletterde, en hem toeriep: 'Kaïn, wat deed gij met uw broeder!.... Ik zie bloed aan uwe vingers!....'

Het was Blanche, wie de wanhoop dien vloek op het hoofd haars vaders deed werpen.

- Ja, ja, riep de edelman driftig. ja!... ik heb hem vermoord.... Maar genade! genade!... ik wordt zinneloos! Bernard! Rosa! Zeno! allen zijn dood; allen door mijne hand gestorven.... Allen gemarteld of gemoord!.... Vloek, vloek over mij!.... Dat de bliksem mij verplettere!

En als door den bliksem getroffen, stortte de grijze booswicht neder. Dit riep Blanche uit hare verbijstering en zij snelde nader, om den ongelukkige op te helpen.

Genade! snikte zij, mijne woorden hebben u getroffen! O, het was omdat ik zinneloos was van smart en lijden! God, dat Blanche geene vadermoordster zij!...

- Neen, zegde de graaf, neen, gij zijt braaf en goed; maar ik, ik voel nu de hand Gods, die ik altijd loochende. Weg! weg met dat lijk!... Weg, geschandvlekte Rosa! Weg!... Erbarming!... Neen, vloek en doemenis!... En bij die woorden vloog hij als een razende op en rukte zich de haren uit het hoofd. - Weg daar! gij zijt Rosa, die uit het water opstijgt, om mij te martelen!... Gij durft een edelman honen!.. Sterf dan; gij hebt genoeg geleefd...

Een schrikkelijke schaterlach klonk door de zaal en Blanche ontvluchtte den zinneloozen vader. Zijne hand bloedde onder het verbrijzelen der kostbaarheden, en het kasteel dreunde onder zijn huilend geroep. Hij kon slechts vergeleken worden aan den geest der vernieling, die aan zijne blinde woede geene palen meer stelt.

De bewoners van het kasteel verstomden van schrik bij het hooren van dat gedruisch en de vrouwen, die feestkransen vlochten voor den bruilofstdag, lieten bloem en loover vallen.

Buiten op den landweg trad het vrome volk met den lijkstoet biddend verder.

Blanche zat in hare kamer geknield, en smeekte om erbarming voor haren vader. Was die bliksemslag op hem neêrgeslingerd, op het oogenblik dat de machtige stem van Bernard beschuldigend door de hemelen klonk? ‘Neen, neen! zeide zij, de laatste woorden van Bernard, moeten woorden van verzoening en vrede geweest zijn. Schrikkelijk einde!... O mijn God! ik mag mijnen vader niet haten, en toch is hij misdadig!... Vergiffenis voor hem!.... Was de wroeging dan niet genoeg, dat gij hem nog straffen moest met het berooven zijner zinnen! Wildet gij dan niet meer, dat hij zijne gedachten berouwvol tot u zoude verheffen; dat hij, zich de gebeden zijner jeugd herdenkende, met mij voor u de knieën zoude plooiën!... Welnu, ik zal voor hem bidden. hem liefhebben! Ik blijf altijd zijn kind, zijne dochter. Ik wil hem zien, hem toeroepen, dat er nog wezens zijn die hem beminnen, en mijne liefde, mijne troost, dat Bernard hem vergiffenis geschonken heeft, zal hem het verstand wedergeven!

Zij stond op en wankelde naar de deur. Toen zij binnen trad vond zij verscheidene personen in de zaal vergaderd, Droevig tooneel! men had den zinneloozen

vader aan den muur vastgebonden, om hem te beletten nieuwe gruwelen te plegen. Hij was afgemat; zijn haar, dat vroeger slechts begon te vergrijzen, was tot eene volkomene witheid overgegaan; het bloed vlekte zijn aangezicht en handen, en mismoeedig hing het hoofd op zijne borst.

- Laat hem in vrede, snikte Blanche, terwijl zij door den hoop menschen drong; laat hem in vrede, wreedaards!..., Wat recht hebt gij om die dierbare handen te boeien!

Zacht hield men het ongelukkig meisje terug.

- O, laat mij hem naderen; laat mij de knellende koorden van zijne handen doen! Hij is immers mijn vader. Gij wilt niet!... Laat mij dan toch zijne bleeke wangen kussen. hem toeroepen, dat ik het ben, ik, zijne Blanche, zijn eenige troost op aarde... Een kus, een enkele kus! een woord van liefde.

Daar daverde een bulderende vervloeking over de trillende lippen van den zinnelooze.

- Kind! sprak met eene ontroerde stem een grijsaard, terwijl hij haar zacht bij de hand greep: kind, bidden wij; dat is de eenige troost die ons overblijft; bidden wij, opdat God zich over uwen vader ontferme. Buig u voor hem en zegen zijn naam. Kom, jonkvrouw, de geestverheffing geeft troost in het lijden; wij allen zullen vereenigd bidden.

Gelaten en kalmer zat Blanche bij den zinnelooze, die in eene eenzame kamer aan den muur stond geboeid. Ijselijk gezicht voor eene dochter!... En toch hem zien, soms een bedaarden oogslag van hem verkrijgen, als de melody harer stem zoete gebeden of smeekingen deed hooren - dat was nog eene hoop in haar lijden. Veel had zij in korten tijd geleden; de gloed harer wangen was door een doodelijk bleek vervangen, en hare schoone oogen waren steeds in het smartwater verdronken.

Adelbert was dan gevallen, zoo ongelukkig als een mensch vallen kan, en nog plaagden hem, in zijne ijlede woorden, de rijkdom en de luister, nog sprak hij van zijne droomen van grootheid en adeldom, en mengde daarin de nederige namen, die het ongeluk aan den zijnen geklonken had.

In dien toestand bracht men den gisteren nog zoo machtigen man, naar een gesticht van krankzinnigen over. Hij, die eens trotsch, in zijn prachtig rijtuig, de poorten der stad binnenvloog, werd er nu geboeid en ellendig ingevoerd, en de knapen dreven den spot met de afgebroken woorden, die de arme zinnelooze liet hooren. Alle eerbied bij het volk was vergaan!

Zoo vergaat de grootheid der aarde! Wij hebben ons blind gestaard op schitterende wapenschilden, op prachtige tronen, waar machtige koningen op zetelden, omringd door een beminnend volk: daar stijgt de storm op, en de kleuren der wapens vergaan, en de troonen zijn pulver der aarde geworden! Wat is dan toch die grootheid, als men den schaterlach der vernieling uit het graf hoort opstijgen!

Maar daar is iets wat nooit vergaat, wat tijd en geweld te boven gaat, de ware macht is - DE DEUGD. Zij blijft den mensch bij, en verlaat hem niet aan gene zijde des grafs; zij verheft hem boven de vooroordeelen der wereld, en hierna, voor den troon des Almachtigen. zal zij zijn voorhoofd glansrijk omtooien.

Deugd! ziedaar de eerste grondslag voor de verheffing van den mensch!

Zij is in geen stand vreemdelinge: wij vonden haar bij den rijke, zoowel als bij den burger. Wie haar betracht, betracht de verbroedering der standen. God bovenal, en de daaruit vloeiende liefde zal den rijke tot den arme doen gaan om hem te troosten, en hem zoo gelukkig als mogelijk is, in zijnen stand, te maken. En wat de geest der booze vernieling den nijdi-

gen mensch ook toefluistere, zoodanigen bestaan er in de wereld!

Laat het Evangelie, dat vreedzaam en verheven boek van den Christen, den grondslag des denkers zijn; en met dien geest gewapend, kan men den spotlach der bedorvene, en het vooroordeel van de nog onbeschaafde, van de nog domme wereld, wederstaan.

Dat ook gevoelde Blanche, als de wereld, die haar niet begreep, haar bespote of beschuldigde.

Het huwelijksplan verbroken zijnde, ging zij op de wereld rond, weldaden uitdeelende. Voor de wees was zij eene moeder, voor de zieken en zwakken, en voor allen in het lijden, was zij eene zorgvolle zuster. Zij breidde de beschaving, de rechtvaardigheid, de deugd, rond zich uit, en waar eens de ramspoed gewoond had, daar zegende men nu, in welvaart, den naam van Blanche.

Als zij dit dagwerk volbracht had, toefde zij des avonds, als de maan haar zilverig licht op het landschap goot, aan eenen wit marmeren grafsteen, waarover wilde bloemen een weefsel spreidden. Daar zat zij in rouwgewaad neder, dacht er aan als een droom van den vervlogen nacht, aan eene jeugd van liefde, en lispelde dan zacht: ‘Bernard, ik zal weldra komen!...’

Zie, daar treedt zij voort; zij twijfelt niet meer; zij gelooft uit al de krachten harer ziel! De wreede tering knaagt aan het leven der *deugdzame* en oprecht *adellijke* Blanche!...

EINDE.